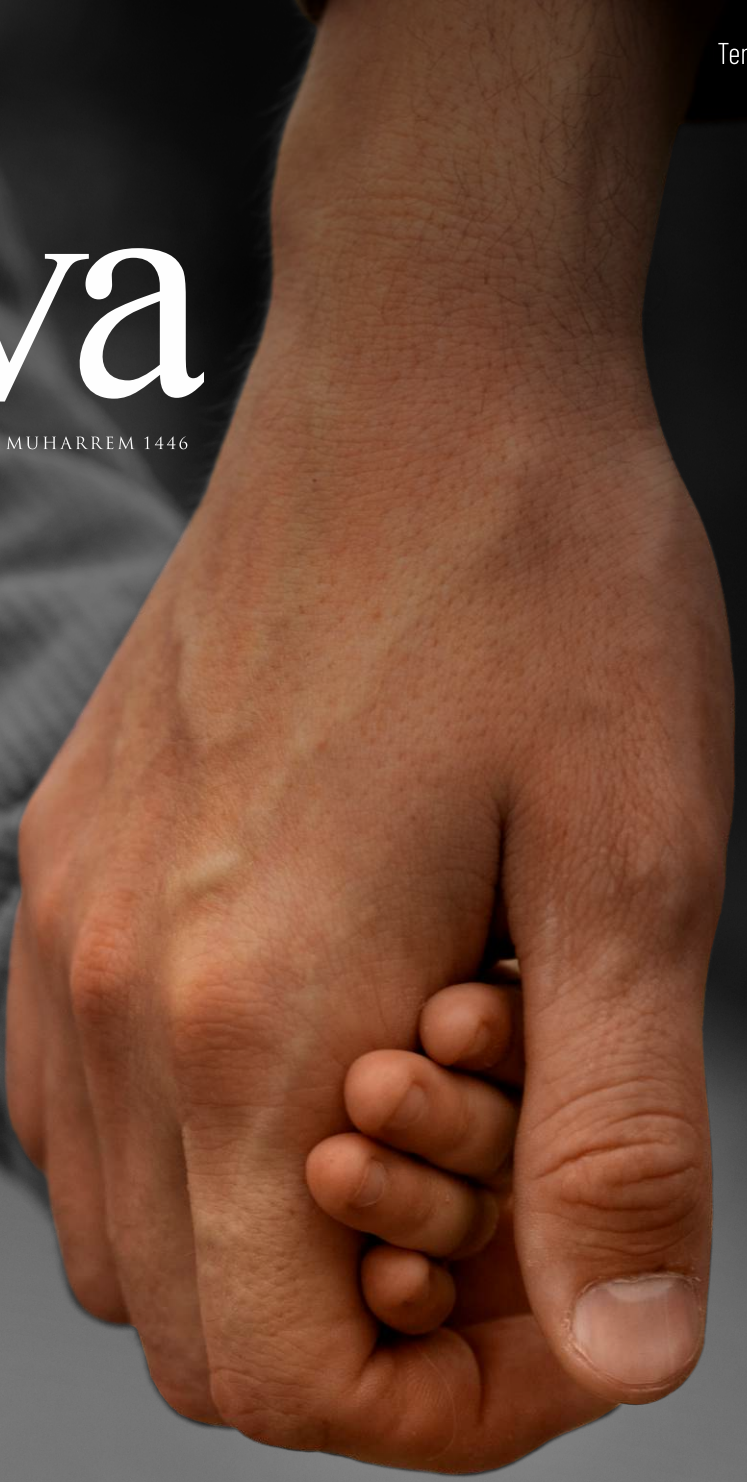


EN HAYIRLI  
AZIK

Temmuz  
Sayı  
2025  
55

# Takva

MUHARREM 1446



## Öyleyse Sakın Yetimi Ezme

Bilal Özbuğday



Beş Şeyden Hesaba  
Çekilmedikçe Adım Dahi  
Atamayacaksınız!  
Burak Gültepe



16

Allah'ın Kudreti  
Ve Sanatı: Gökyüzü  
Ayşe Ebrar



10

İlim Talebesinin  
En Hayırlı Azığı  
Ümmü Firdevs



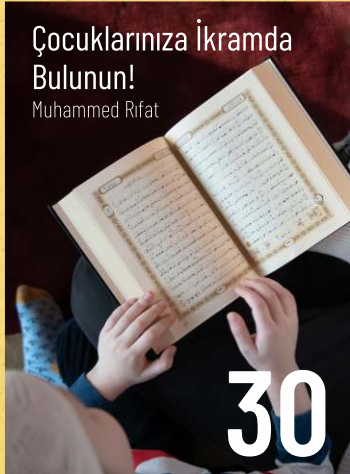
27

Leyl Suresi Işığında  
İnsanın Yol Ayrımı ve  
Seçiminin Bedeli  
Salih Bağırçan



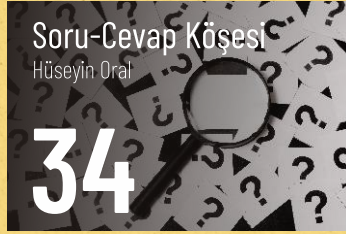
24

Çocuklarınıza İkranda  
Bulunun!  
Muhammed Rifat



30

Soru-Cevap Köşesi  
Hüseyin Oral



34

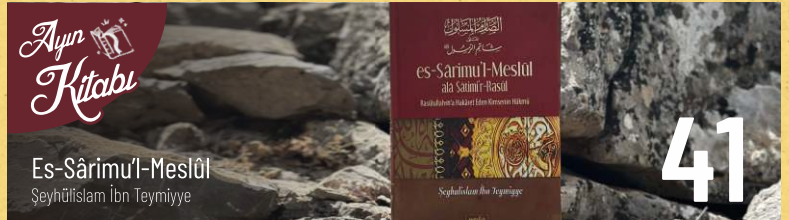
Yapay Zeka Ve Sanat  
Burak Eryılmaz



39

Ayın  
Kitabı

Es-Sârimu'l-Meslûl  
Şeyhülislam İbn Teymiyye



41





Bismillahirrahmanirrahim

Hamd, ancak Allah (cc) içindir. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfret dileriz. Nefislerimizin şerrinden, amellerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. Allah (cc) kimi hidayete erdirirse onu saptıracak, kimi de saptırırsa onu hidayete erdirecek yoktur. Salat ve selam da O'nun, bizlere rehber olması için gönderdiği peygamberi Muhammed'e (sav) olsun.

Allah azze ve celle kullarını farklı şekillerde imtihan edebilir. Bu imtihanlardan birisi de kulun babasız kalması, yetim olmasıdır. Allah azze ve celle yetimlere sahip çıkmak ile alakalı olarak Müslümanlara bir çok sorumluluk yüklemiştir. Bu ay bu konuyu ele alacağız.

“Kıyamet gününde insanoğlu şu beş şeyden hesaba çekilmedikçe Rabbi-nin huzurundan bir yere kımıldayamaz...”. Bu ay hadis köşemizde bu hadisden çıkarılması gereken dersleri anlatacağız.

Dergimizin içerisindeki, kıymetli yazarlarımızın, özenle hazırladıkları diğer yazılarımızı da okumanız ve faydalanmanız ümidiyle...

Başarı Allah'tandır.

Velhamdulillahi Rabbil âlemin...

Editör



# Öyleyse Sakın Yetimi Ezme

*Bilal Özbuğday*





Allah azze ve celle kullarını farklı şekillerde imtihan edebilir. Bu imtihanlarından birisi de kulun babasız kalması, yetim olmasıdır. Bir çocuk, buluş çağına girmezden önce babası vefat etmiş ise o çocuk yetimdir.

Allah azze ve celle yetimlere sahip çıkmak ile alakalı olarak Müslümanlara birçok sorumluluk yüklemiştir. Çünkü yetimler kendilerini koruyamaz ve savunamazlar, ilgilenilmeye muhtaçtırlar.

Kur'an ve Sünnete bakıldığında yetim konusu ayetler ve sahih hadislerde birçok konuya nazaran daha fazla zikredilen bir husustur.

Rabbimiz şöyle buyurmaktadır;

**“İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı taraflarına çevirmeniz(den ibaret) değildir. Asıl iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitap ve peygamberlere iman edenlerin; mala olan sevgilerine rağmen, onu yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, (ihtiyacından dolayı) isteyene ve (özgürlükleri için) kölelere verenlerin; namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren, antlaşma yaptıklarında sözlerini yerine getirenlerin ve zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda (direnip) sabredenlerin tutum ve davranışlarıdır. İşte bunlar, doğru olanlardır. İşte bunlar, Allah'a karşı gelmekten sakınanların ta kendileridir.”<sup>1</sup>**

Kur'an-ı Kerim'de 23 yerde yetimlerden ve onlarla ilgili hususlardan bahsedilmektedir. Onlara kol kanat gerilmesi gerekliliği, mallarına sahip çıkılması gerektiği, onları küçük görmemek gerektiği gibi birçok farklı emirler gelmiştir.

Rasulullah (sav) de yetim olarak dünyaya gelmiştir. Allah azze ve celle O'nu yetimlik ile imtihan etmiştir. Bundan dolayı ilk inen surelerde dahi yetimler ile alakalı ayetlere rastlamak mümkündür. Ayrıca yetimlere güzel muamelede bulunmak sadece bizim şariatımızda değil, bizden önceki şariatlarda da ümmetlere emredilen hususlardandır. Rabbimiz bu konuda şöyle buyurmaktadır;

**“Hani, biz İsrailoğulları'ndan 'Allah'tan başkasına ibadet etmeyeceksiniz, anne babaya, yakınlara, yetimlere, yoksullara iyilik edeceksiniz, herkese güzel sözler söyleyeceksiniz, namazı kılacaksınız, zekâtı vereceksiniz' diye söz almıştık. Sonra pek azınız hariç, yüz çevirerek sözünüzden döndünüz.”<sup>2</sup>**

Günümüzde de Müslümanların yetimleri epeyce fazladır. Allah yolunda, Allah'ın şeriatının ikamesi için can veren nice Müslümanın çocuğu babasız kalmıştır.

Müslümanlar, kendi evlatlarından sorumlu oldukları gibi ümmete emanet olan bu çocuklardan da sorumludur. Onları kollamak, gözetmek, onların ahlaki ve itikadi eğitimleri ile ilgilenmek Müslümanların genelinin bir sorumluluğudur.

Rabbimiz şöyle buyurmaktadır;

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ

**“Öyleyse sakın yetimi ezme!”<sup>3</sup>**

Allah ve Rasulullah'ın emri olmasının yanı sıra yetimlerle ilgilenme sorumluluğunun Müslümanlar üzerinde büyük olmasının iki temel sebebi daha vardır.

Birincisi; içinde yaşadığımız zaman ve toplum, başında bir koruyucusu olan, anne ve babasının kendisi ile yakından ilgilendiği çocukların dahi dejenere olduğu, ahlaki ve itikadi açıdan bozulduğu bir dönemdir.

<sup>1</sup> (2/ Bakara 177)

<sup>2</sup> (2/ Bakara 83)

<sup>3</sup> (93/ Duha 9)



İkincisi ise Müslümanların yetimleri ile ilgilenilecek olan bir devlet yapısının bulunmamasıdır. Başka ideoloji sahiplerinin yetimleri ile ilgilenilecek devlet kurumları, dernekler vb örgütlerin olması ancak Müslümanlar için bu tür yapıların olmamasından dolayı bu sorumluluk Müslüman fertlerin üzerine düşmektedir.

Öyleyse günümüzde müminler yetimler ile ilgili sorumluluklarını idrak etmeli ve onlara karşı olan sorumluluklarını aksatmadan yerine getirmelidir.

Ancak öncelikle belirtmek isterim ki; yetimlere sahip çıkmak demek onların ceplerine birkaç lira harçlık bırakmak değildir. Bununla ne Müslümanlar sorumluluklarını tam manasıyla yerine getirmiş olur ne de bunun o yetime faydası olur. Bilakis kişiliğinin şekillenmesinde pek çok zararı olur.

Yukarıda üzerinde durduğumuz iki önemli sebepten dolayı yetimlerimizin bundan daha fazlasına ihtiyaçları vardır. Onların ellerine tutuşturduğumuz birkaç lira ile ne onları ne gönüllerini ihya edebiliriz. Ne ihtiyaç duydukları duyguları karşılayabiliriz ne de ahlaki ve itikadi olarak onlara sahip çıkmış olabiliriz.

Allah Rasulü (sav) şöyle buyurmaktadır;

أَنَا وَكَافُلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ كَهَاتَيْنِ ، وَأَشَارَ  
بَأَصْبُعَيْهِ يَعْنِي : السَّبَّابَةَ وَالْوَسْطَى

**"Ben ve yetimi himâye eden kimse cennette şöylece beraber bulunacağız." buyurdu ve işaret parmağıyla orta parmağını, aralarını biraz aralayarak, gösterdi.<sup>4</sup>**

Başka bir rivayetinde ise şöyle buyurmuştur;

**"Kendi yetimini veya başkasına ait bir yetimi himâye eden kimseyle ben, cennette şöyle yan yana bulunacağız."<sup>5</sup>**

Yetimler ile ilgili emir ve yasaklar hem Mekkî ayetlerde hem de Medeni ayetlerde vurgulanmaktadır. Ayrıca yetimler hakkında haddi aşanların, eziyet edenlerin, itip kakanların, haklarına riayet etmeyenlerin kafirler ve Allah'ın ayetlerini yalanlayanlar olduğunu Allah azze ve celle bizlere bildirmektedir.

Rabbimiz şöyle buyurmaktadır;

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ  
فَإِذَا دُعِيَ إِلَى الْيَتِيمِ

**"Gördün mü, o hesap ve ceza gününü yalanlayan! İşte o, yetimi itip kakandır."<sup>6</sup>**

Yetimi itip kakmak din gününü yalanlayan bir adamın özelliğidir. Mümin bir kimsenin özelliği değildir. Çünkü yalanlayan kimse ya da kâfir olan kimsenin vasıflarından birisi de kibirlenmektir. Kibirlenen insan ise kimsesi olmayan zayıflara yukarıdan bakıp onları küçümser. İnsan zayıf ve kimsesiz kimseleri yok saymak, önemsememeye meyyaldır. Arkasında kimsesi olmayanlar hakkında daha cüretkârdır. Maalesef Allah'a ve Kıyamet gününe yakinen iman edenler müstesna insanların çoğu böyledir.

İnkâr etmek ile yalanlamak arasında fark vardır. Bir şeyi kabul etmemek ayrıdır, yalanlamak ise kabul etmek ile birlikte yok saymak, yokmuş gibi davranmaktır. Bir gerçeği kabul etmekle birlikte sürekli onun tersi yapılmaz. Allah'a ve Ahiret gününe imanı dil ile ikrar edip, amelleri ile sanki bu gerçeği kabul etmiyor gibi davranmak onu yalanlamaktır.

<sup>4</sup> (Buhari)  
<sup>5</sup> (Müslim)

<sup>6</sup> (107/ Maun 1-2)



Allah'a karşı işlenen suçlar ile insanlara karşı işlenen suçlar farklıdır. Ancak bu iki husus arasında bir bağlantı vardır. İnsanlara karşı işlenen suçlar -ki yetimi itip kakmak da bunlardan biridir- Allah'a karşı işlenen suçların neticesi ve Allah'a karşı işlenen suçlardan kaynaklıdır. İnsanın Allah'a ve ahirete iman hususundaki eksiklikleri onu diğer insanlara karşı suç işlemeye iter. Kişinin çocuklarına, hanımına karşı davranışlarında, ticaretinde ve daha birçok hususta insanlara karşı işlemiş olduğu günahlar da böyledir.

İşte yetimi itip kakmak ve ona eziyet etmek, Allaha ve Ahiret gününe iman zayıflığından kaynaklanan günahlardandır. Yetimi küçük görmek, ona karşı işlenmiş fiili bir suç olmasa dahi günahdır. Ancak şunu da hatırlatmak gerekir ki: yetimin terbiyesi ve ıslahı için onu küçük görmeksizin kızmak ya da bazı cezalar vermek yetimi itip kakmak kapsamında değerlendirilmemelidir.

### Yetimin Kefaleti Ne Demektir?

Kefalet; Yetimin işlerini görmek, onun ihtiyaçlarını karşılamak, onun uhrevi ve dünyevi maslahatlarını muhafaza etmek ve sahip oldukları şeylere zarar vermemek ve muhafaza etmektir.

Yetimlerin karınlarının doyması, giyinik olmaları, evlerinin ve eşyalarının olması onların sadece maddi olarak ihtiyaçlarının giderilmesidir. Ancak asıl ihtiyaçları olan şey onların manevi ihtiyaçlarıdır. Maddi ihtiyaçtan daha fazla ihtiyaç hissettikleri manevi ihtiyaçlarıdır.

Yetim sadece karnı doyurulması gereken değil ruhu da doyurulması gerektir. Ruhi olan eksiklik babasını kaybetmesinden kaynaklı olan eksikliktir. Kendisine sevgi gösteren bir babadan mahrum kalmıştır. Asıl üzerinde durulup eksikliği giderilmesi gereken önemli husus da budur.

Yetimler ile alakalı olarak Allah (azze ve celle)'nin son derece üzerinde durduğu hususlardan birisi de onların malları hakkında dikkatli olmaktır. Birçok yerde yetimlerin mallarının gözetilmesi gerektiğini, haksız yere yenmemesi gerektiği emredilmektedir.

Allah azze ve cellenin kullarına olan teklifleri genelde insana ve tabiatına uzak olan hususlar ile alakalıdır. İnsanın fıtratında zaten var olan bir husus ile alakalı bir emir ya da nehiyden ziyade Allah azze ve celle fıtratlara biraz uzak kalan sorumlulukları kullarına yüklemektedir. İnsan, genelde zayıf olan kimselerin mallarına elini uzatma ya da onlara haksızlık yapma konusunda meyyaldır. Yetim kimse de zayıf olan kimse-lerden olduğu için Allah azze ve celle bizleri bu konuda özellikle uyarmıştır.

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ  
فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

**“Yetimlerin mallarını haksız yere yiyenler, ancak ve ancak karınlarını dolduraya ateş yemiş olurlar ve zaten onlar çılgın bir ateşe (cehenneme) gireceklerdir.”<sup>7</sup>**

Yine bu konuda Rasulullah (sav) şöyle buyurmaktadır;

**“Yedi helak ediciden kaçın!”** Saha-beler; “Ey Allah'ın Rasulü! Bunlar nelerdir? diye sordular. Rasulullah (sav) ise; **“Allah'a ortak koşmak, sihir (büyü) yapmak, Allah'ın haram kıldığı bir nefsi haksız yere öldürmek, faiz yemek, yetim malı yemek, savaş meydanından kaçmak, evli, namuslu ve hiç bir şeyden haberi olmayan kadınlara zina isnad etmektir,”** buyurdu.<sup>8</sup>

<sup>7</sup> (4/ Nisa 10)

<sup>8</sup> (Buhari, Müslim)

Özellikle kendi himayesinde bir yetim olup da, o yetimin mallarının koruyucusu olan Müslümanlar, yetimlerin birikimlerini çalıştırmak için ellerinde bulunduran emlakçı, galerici ya da benzeri meslek grubundaki insanların onların mallarına karşı hassas olmaları gerekir.

Sıradan bir müşteriye değerinden fazlaya bir malı sattıklarında o insan bundan zarar görse de bundan çok fazla etkilenebilir. Ya da o zararı bir şekilde kapatabilir. Ama bir yetim malının karda mı zarar da mı olduğunu, kasıtlı mı kasıtsız mı zarar ettirildiğinin farkına varamaz bile. Dolayısıyla ondaki bu zayıflıklar bizlerin onların malları hususunda daha hassas davranmamızı gerektirmektedir.

Allah azze ve celle "Yaklaşmayın" emrini zina hakkında kullandığı gibi yetimlerin malları hakkında da kullanmaktadır. Bu ifade bu yasağı daha da kuvvetli hale getirmektedir. Yani Allah azze ve celle zinayı haram kılmamış diye düşünebilir miyiz? Asla! Çünkü sadece zinayı yasaklamamış, zinaya götüren yolları dahi yasak kılmıştır. Onlara dahi yaklaşmamak gerekir. Yetimlerin malları için de Allah azze ve celle aynı ifadeyi kullanmaktadır. Yetimlerin mallarına iyi muamele etmeniz hariç yaklaşmayın demiştir.

وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

**"Rüştüne erişinceye kadar, yetimin malına ancak en güzel şekilde yaklaşın, verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü söz (veren sözünden) sorumludur."**<sup>9</sup>

<sup>9</sup> (17/ İsra 34)

## Yetimler İçin Neler Yapabiliriz?

Yetimler için öncelikle yapılacak olan şey; var ise maddi sıkıntılarını gidermektir. Belli aralıklarla ziyaret ederek onlarla ilgilenilmelidir. Ailemizden bir bireymiş gibi ailemiz ile birlikte yapmış olduğumuz programlara onları da dahil edebiliriz. Onlara ahlakları ve inançları için nasihatlerde bulunabiliriz. Sahip oldukları maddi ve manevi kazanımları var ise onları da kendi çocuğumuzun kazanımları gibi korumalıyız. Onların zarar etmemesi için gayret göstermeliyiz. Okul işleri ile meslek kazanımları ile hayata dair yetiştirilmeleri ile bir bütün halinde ilgilenmeliyiz. Onların hepsini ya da birkaçını belli aralıklar ile bir araya getirerek programlar düzenleyebiliriz. Evimize davet edebilir, onlar ile muhabbet ortamları oluşturabiliriz.

Yetimleri sadece bayramdan bayrama hatırlamamalıyız. Onların ihtiyaçları sadece harçlıkmiş gibi düşünmemeliyiz. Kapılarının önlerine bırakılan bir yardım kolisi ya da verilen bir meblağ bir babanın yerini asla ama asla dolduramaz. İsterse-niz verdiğiniz meblağın on katını da verse-niz bir babanın eksikliği asla doldurula-maz. Hele ki ümmetin çocuk ve kadınlarını kendi çocuklarından daha fazla düşünen dertli babaların ve dertli adamların yerini bu basit dünyalıklar asla dolduramaz.

**"...Bir de sana yetimleri soruyorlar. De ki: "Onların durumlarını düzeltmek hayırlıdır. Eğer onlara karışıp (birlikte yaşar)sanız (sakıncası yok). (Onlar da) sizin kardeşlerinizdir. Allah, bozguncuyu yapıcı olandan ayırır..."**<sup>10</sup>

Onları düzeltmek ve ıslah etmek. Ahlaklarını ıslah etmek, bedenlerini ıslah etmek, akıllarını ıslah etmek, düşüncelerini ıslah etmek, mallarını ıslah etmek...

<sup>10</sup> (2/ Bakara 220)



Göz ardı edilmemesi gereken bir husus da şudur ki; Yetimler, Müslümanlar için bir zaaf noktası haline dönüşmüştür. Bu husus göz ardı edilmemelidir. Yetimlerin her isteğini yerine getirmek onlara iyilik etmek değildir. Aynı şe kendi çocuklarımız için de geçerlidir. Çocukların her isteğinin yerine getirilmesi onların sınırlarını öğretmemesini, şırmalarını, tembelleşmesini de beraberinde getirmektedir. Bu onlar için kısa vadede bir iyilikmiş gibi görünse de onların kişiliklerine zarar verecek bir husustur.

Örneğin; bir yetim bir telefon, oyuncak ya da kıyafet istediğinde bu isteği birçok kişi tarafından hemen yerine getirildiğinde bu onları tatminsizliğe ve başkalarına yük olmayı normal görmeye kadar götürebilir. Şahsiyet gelişimlerini olumsuz etkileyebilir. Bu şekilde bir davranışın bize de şöyle zararı olmaktadır ki; onların o isteklerini karşıladığımızda bütün sorumluluğumuzu yerine getirdiğimizi zannetmekteyiz. (Allah Korusun)

Bu konuda da rehberimiz her konuda olduğu gibi Rasulullah (sav) olmalı ve O'nun yetimlere muamelesini örnek almalıyız. Ümmete emanet olan, hakkıyla ilgilenildiğinde Rasulullah (sav) ile cennette komşu olmaya vesile olacak yetimlerin kıymetini bilelim. Kendi çocuğumuza değer verdiğimiz gibi onlara da değer verelim.

Allah azze ve celle bizleri yetimler hususunda hayırlara muvaffak kılsın. Amin...





# Allah'ın Kudreti Ve Sanatı: Gökyüzü

*Ayşe Ebrar*



Temmuz 2025  
55. Sayı

[takvadergisi.org](http://takvadergisi.org)



**"O (Allah) ki; (her biri diğerinin üzerinde ve birbirine uyumlu) katmanlar hâlinde yedi gök yarattı. Rahmân'ın yaratmasında hiçbir uyumsuzluk/tutarsızlık göremezsin. İşte (yarattıkları ortada) çevir gözünü, bir açık/gedik görebilecek misin? Sonra (kusr aramak için) iki defa daha göz at. Göz hiçbir şey elde edememiş ve yorulmuş olarak sana dönecektir." (67/Mülk 3-4)**

Allah (cc), gökleri rahmet ve ihsanının eseri olarak; hepsinin üstünde, kendisinin birliğini, kudret ve izzetinin büyüklüğü ile merhametini tanıtmak üzere yaratmış ve o hikmetle onları tabaka tabaka, çeşitli boyut ve genişlikte halk etmekle beraber, hepsini hem birbirine uygun, hem de bize uygun bir nizam, bir görünüm ve değişmez bir uyum ve ahenk içinde yaratmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'de yedi ayrı ayette, gökyüzünü Rab-bimiz "yedi gök" olarak yarattığını bildirerek göklerin yaratılmasındaki niteliği açıklamaktadır.

Mülk Suresi 3. ayette ye Nûh Suresi 15. ayette kullanılmış olan "طَبَقًا" kelimesi, "birbiri üzerine düzenli biçimde yerleştirilmiş, tabaka tabaka, uyumlu ve dengeli katmanlar" anlamına gelebileceği gibi "mutabık" anlamında da olabilir. Yani birbiriyle uyumlu, birbirinin düzenini ve dengesini bozmayan yedi gök olabilir. Burada ki "طَبَقًا" ifadesi hem düzen hem de tam uyum anlamını taşır. Bu kullanım, mükemmel uyumu; hiçbir çakışma ve çelişkinin bulunmadığını ifade eder. Kozmik denge, düzen ve mimarî harika bir şekilde dile getirilmiştir.

Yedi gök, sadece üst üste konmuş rastgele tabakalardan ibaret değildir. Birbiriyle tam uyumlu katmanlar, ilahî bir mühendislik harikasıdır. Düşünün! Dünya'nın atmosferi yedi katmandan oluşur. Her biri farklı işlevde ama birbiriyle tam bir ahenk içindedir. Gökyüzünün bu katmanları, gecegündüz döngüsünü, hava hareketlerini, yaşamı mümkün kılan dengeleri sağlar.

Yedi katman, sadece bizim gözle gördüğümüz değil; evrenin katmanları, galaksiler, atomlar... Hepsi birbiriyle örtüşür, birbirini tamamlar. İşte Allah'ın yarattığı bu tabakalar tıbâk halindedir; yani biri diğerine tam olarak uyar, biri olmadan diğeri eksik kalır.

Her katman farklı bir görevi üstlenir. Birinde yaşamı destekleyen oksijen bulunur, diğerinde zararlı ışınlar süzülür, başka birinde manyetik alan dünyayı korur. Bunlar bir araya geldiğinde hayatın devamını sağlar. Katmanların her biri, diğeriyle tam bir tıbâk ilişkisi içindedir. Bir başka sûrede de bu konu şöyle anlatılır: **"Sonra o semaya yönelerek gökleri de yedi kat halinde nizama koydu."** (2/Bakara 29)

Ayetlerde geçen semâ (السَّمَاء) kelimesi, Arapça'da esas itibarıyla (**sumuv**) kökünden türemiştir. Bu kök; yükselmek, yücelmek, üstün olmak, yukarı çıkmak manalarına gelir. İbn Manzur'un Lisanü'l-Arab adlı eserinde "semâ" lafzını şöyle açıklamıştır ve demiştir ki: **"Senin üstünde olan her şey semâdır."**

Yani "semâ" sadece modern anlamda astronomik gökyüzünü değil, mutlak anlamda yukarıda ve yüksek olan her şeyi ifade eder. Ancak semâ lafzı gökyüzü için kullanıldığında, gökyüzünün bütün katmanlarını içine alan ve yukarıda olan gökyüzü anlamında kullanılır.

Kur'ân-ı Kerîm'de "semâ" lafzı yaklaşık 120'den fazla yerde geçer ve çok katmanlı anlamlara işaret eder. İbn Abbas, Taberî ve Râzî gibi müfessirler, semânın tek boyutlu olmadığını, katmanlı bir sistem olduğunu belirtmişlerdir. Modern astronomide ise evren, milyarlarca galaksi ve galaksi kümelerinden oluşur. Bu bakımdan "semâ", evrenin tümünü kuşatan bir kavram olarak değerlendirilebilir.

## Şu Hâlde Bakıp İbret Alabiliyor muyuz?

Kardeşim! Bizlerin, Rabbimizin "bak ve ibret al", "Rabbinin gücünü tanı ve O'nu yücelt" dediği yerlerde, O'nu tanıyıp yüceltmek için bakmamız O'na itaat ve ibadettir. Rabbimiz, Kur'ân'da da sık sık kevnî âyetlerine bakmamızı istiyor. Yarattıklarına ibret nazarıyla bakmayan kullarını ise Rabbimiz kınamaktadır.

**"Göklerde ve yerde (Allah'ın birliğine ve şanının yüceliğine delâlet eden) nice âyet vardır. O âyetlerin yanından ilgisizce/sırt dönerek geçip giderler."** (12/Yûsuf 105)

İşte bu âyette de belirtildiği gibi kişi, Rabbinin yarattıklarına bakarken O'nun yüceliğini anlamaya çalışmaz, bu bakışıyla O'nu aklında ve kalbinde en yüce konuma koymazsa yani yaratılmışları seyrederken Allah'ı hatırlamaz, O yokmuş gibi davranarak gaflet içinde olursa, zamanla gözünde Rabbini değil başkalarını yüceltmeye başlar. Artık yücelttiği bu şeyleri hayatında önceliklendirmeye başlar ve onları Rabbinin ortak koşar. Böylece müşrik olur. Çünkü göklerde ve yerdeki kevnî âyetlere Allah'ı yücelterek bakmayan, O'nu hatırlamayan gafillerden bahsedilen bu âyetin devamında, insanların çoğunun bu şekilde davranarak şirk koştukları haber verilir.

**"Onların birçoğu Allah'a şirk koşmadan iman etmezler."** (12/Yûsuf 106)

Bunun için biz, Kur'an'a Allah'ın (cc) istediği gibi iman etmek istiyorsak Allah'ın indirdiği ile Allah'ın yarattıkları arasında bir bütünlük kurmamız gerekir.

İnsanoğlu, Allah'ın kudret ve yüceliğini idrak etmek ve O'nu yüceltmek istiyorsa zaman zaman başını kaldırarak gökyüzüne bakmalıdır. Rabbimiz, Kur'ân'da insanın başını kaldırıp semâya bakmasını ve bu bakışla O'nun ne kadar yüce olduğunu anlamasını ister.

Rabbimiz, indirdiği vahiy olan Kur'an'ın âyetleriyle bize kendisini tanıttıktan ve kalbimize imanın temellerini attıktan sonra, bu imanı kevnî âyetleri tefekkürle beslememizi ve derinleştirmemizi tavsiye eder. Bu sebeple Kur'ân'da sıkça kâinata, göklerle, yerlere ve bunların içinde yaratılmış nice varlıklara bakmamız emredilir.

Başımızı kaldırıp gökyüzüne baktığımızda, içinde yaşadığımız dünyadan kat kat büyük olan yıldızlar, bizim küçücük göz bebeğimize sığacak şekilde ve hepsini aynı anda görebileceğimiz bir manzara hâline getirilerek bize sunulmuştur. Allah, küçük bir gözle koskoca gökyüzünü temaşa edebileceğimiz bir yetenek vermiştir. Böylece biz, büyük bir kevnî âyete şahitlik etmiş oluruz.

Maalesef, Allah'ın âyetlerinde bahsettiği "yedi gök" ifadeleri hakkında spekülasyon yapanlar vardır. Bazı müfessirler ve araştırmacı geçinen kimseler, İslâm hakkında şüphe oluşturabilmek için bu tür âyetleri dillerine dolayarak şöyle derler: "Biz araştırdık, yedi tane gök falan yoktur; tek bir gökyüzü vardır, onun da bazı tabakaları bulunur."

Sonra da kimine göre beş, kimine göre on bir, kimine göre on beş tabaka diyerek gökyüzünün Allah'ın bildirdiği gibi yedi kat olmadığını iddia etmeye çalışırlar.

Biz ise, bu kişilerin hem kendi acizlikleri hem de Allah'ın kendilerine bahsettiği imkânlarla, Allah'ın "yedi gök" sözüne aykırı keşifler yapmalarını hiçbir şekilde esas almıyor, onlara "haddinizi bilin!" diyerek şöyle sesleniyoruz: Sonradan gelen ve keşfeden, önceden var olanı ve Yaratıcıyı asla sorgulayamaz. Bizler, her şeyin yaratıcısı ve gerçek sahibi olan Allah'ın verdiği gözle, akılla, duyu ve düşünceyle; O'nun yarattığı şeyleri anlamaya çalışmakla yükümlüyüz. Eğer O'nun yarattıkları hakkında kusur aramaya,



eleştirmeye kalkarsak bu Rabbimize karşı haddimizi aşmak olur ki, kulun Rabbine karşı haddini aşması, hem dünyada hem de âhirette hüsrânla sonuçlanır.

Şunu unutmayalım: Bir şey hakkında asıl olan, Yaratan'ın söylediğidir. Sonradan yaratılmış olanlar, yani biz insanlar, Yaratan'ın sözünde şüphe oluşturamayız. Bizim görevimiz; Allah'ın yaratmış olduklarına bakarak, O'nun sanatını ve kudretini kavramaya çalışmaktır. Ancak bu kadarını konuşabiliriz. Haddimizi aşmadan –belki tam olarak anlayamıyor ve kavrayamıyor olsak da– yakinen inanıyoruz ki Allah, bir-biriyle uyumlu ve tabakalar hâlinde yedi ayrı gök katmanı yaratmıştır.

Seyyid Kutub, Mülk Suresi'nin 3 ve 4. âyetlerini tefsir ederken şöyle açıklamıştır: "Âyet-i kerîmenin işaret ettiği yedi kat göklerin anlamını, astronomiyle ilgili teorilere dayanarak kesin olarak belirlemek mümkün değildir. Çünkü bu teoriler, gözlem ve keşif araçları geliştikçe her zaman üzerinde değişiklik yapılmaya veya düzeltmeye açık teorilerdir. Bu yüzden âyetin anlamını, her zaman değişikliğe ve düzeltmeye açık bu tür keşiflerle yorumlamaya kalkışmak doğru değildir. Şu hâlde yedi tane gök olduğunu ve bunların farklı boyutlara sahip tabakalardan meydana geldiğini bilmemiz yeterlidir.

Kur'ân-ı Kerîm, dikkatleri özelde göklere, genelde de evrenin her alanına çekerek Yüce Allah'ın yaratmasını insanlara göstermeyi amaçlamaktadır. Allah, yaratılışın kusursuz olduğunu vurgulayarak âdeta meydan okumaktadır. Gözler bu kusursuz yaratılışa çaresiz, yorgun, şaşkın ve dehşete kapılmış şekilde bakabilir: 'Rahmân'ın bu yaratmasında bir düzensizlik bulamazsın.' Çünkü bu yaratmada bir boşluk, bir eksiklik, bir karışıklık yoktur. 'Gözünü bir çevir bak.' Bir kere daha bak, iyice araştırmak, kesin bir sonuç elde etmek için. 'Bir çatlak görebilir misin?'

Gözün bir çatlağa, ya da bir yarığa veya bir bozukluğa ilâşebilir mi? 'Sonra gözünü iki kez daha döndür bak.' Belki de birinci bakışta gözünden kaçan bir şey olur da bu sefer ortaya çıkarmış olursun. Bir daha bak, bir daha bak... 'Göz aradığı kusuru bulmaktan umudu keserek yorgun ve bitkin bir hâlde sana döner.'

Bu meydan okuyucu üslup, hiç kuşkusuz göklere ve Allah'ın yarattığı tüm varlıklara bakışa bir ciddiyet ve önem kazandırmaktadır. İşte Kur'ân-ı Kerîm'in harekete geçirmek, canlandırmak istediği; bu keskin, araştırmacı, düşündürücü ve irdelleyici bakıştır. Çünkü alışkanlığın neden olduğu uyuşukluk, bu ürpertici, hayret verici, güzel ve ince evrene yönelik bakışın dikkatini dağıtabilir. Oysa göz, bu evrenin güzelliğini ve görkemini seyretmeye doymaz. Kalp, bu evrenden gelen dolaysız mesajları ve işaretleri algılamaktan bıkmaz. Akıl, evrenin düzenini ve ince sistemini düşünmekten yorulmaz.

İşte evreni böylesine düşündürücü bir gözle seyredenler, göz alıcı, görkemli ilahî bir panayırda yaşarlar. Bu panayırın olağanüstülüğü yıpranmaz; çünkü sürekli gözün, aklın ve kalbin önünde yenilenip durur.

Çağdaş bilimin bazı yönlerini ortaya çıkardığı şekliyle bu evrenin özüne ve kusursuz nizamına dair bazı şeyler öğrenenler dehşete kapılmakta, kendilerinden geçmektedir. Fakat aslında bu evrenin görkemini ve göz alıcılığını algılamak için böyle bir bilgiye de gerek yoktur. Çünkü sadece çıplak bir bakış ve yalın bir düşünmeyle evrenle iletişim kurabilme yeteneğine sahip olmak, Yüce Allah'ın insana yönelik büyük nimetlerinden biridir. Kalp açık olup gelen sinyalleri karşılamaya hazır olduğunda, bu dehşet verici ve göz alıcı güzelliğe sahip olan evrenden gelen mesajlar doğrudan algılanır. Bu, dehşet verici ve şaşırtıcı evrenle ilgili düşünce ve gözlemlerle bir şeyler bilmeden önce, bir canlının bir başka canlıyla kurduğu iletişim gibi bir bağ kurar.

Bu yüzden Kur'ân-ı Kerîm, insanları yalnızca bu evrene bakmaya, evrensel sahneleri ve olağanüstülükleri düşünmeye çağırmakla yetinir. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm her çağdaki tüm insanlara hitap eder. Hem ormanda yaşayanlara, hem çölde yaşayanlara, hem şehirliyle, hem de denizlerin üzerinde dolaşanlara... Okuma yazma bilmeyen halk kitlelerine hitap ettiği gibi astronomi bilginlerine, tabiat âlimlerine ve teorisyenlere de hitap eder. Bunların her biri, kendisi ile evren arasında bir iletişim kuracak, kalbinde evreni düşünme, algılama ve algıladıklarından haz alma duygularını harekete geçirecek mesajlar bulur Kur'ân'da."

**"Andolsun, biz dünyaya en yakın göğü kandillerle donattık." (67/Mülk 5)**

Dünya göğü ile acaba ne kastediliyor? Belki de bununla, bu Kur'ân'a muhatap olan insanların yaşadığı yeryüzüne en yakın gök kastediliyor olabilir. Belki de burada işaret edilen kandiller, gözle görülen yıldızlar ve gezegenlerdir. Göğü baktığımızda bunları görebiliriz. Bu da, muhatapların göklere bakmalarına ilişkin az önceki direktifle örtüşmektedir. Zira o dönemde Kur'ân'a muhatap olanlar, göğü süsleyen parlak cisimleri ancak gözleriyle görebiliyorlardı. Kur'ân-ı Kerîm'de Nuh Peygamber (as) de kavmini göklere bakmaya davet ederken, onların yalın gözlerle üzerlerindeki güneş, ay ve yıldızlarla süslenmiş olan dünya semasına bakmalarını kast etmişti.

Nûh Suresi'nde belirtildiği üzere Nûh (as), kavminin Allah'a imanı ısrarla reddetmeleri üzerine şöyle seslenmişti: **"Size ne oluyor da Allah'a gerektiği şekilde saygı göstermiyorsunuz? Oysa O, sizi merhale merhale yaratmıştır..." (71/Nûh 13-14)**

Bunun ardından Allah'ın mutlak kudretini anlamaları için onları açık, gözlemlenebilen evren kitabına yöneltmiştir: **"Görmediniz mi? Allah yedi göğü nasıl da katman katman (birbirine uyumlu) yaratmıştır. Ay'ı bir nur, Güneş'i de aydınlatan bir kandil kılmıştır." (71/Nûh 15-16)**

Nûh (as), kavmini göğü bakmaya yönlendirmiş ve Allah'ın kendisine öğrettiği şekliyle göğün yedi kat olduğunu bildirmiştir. Bu yedi kat gök içerisinde Ay aydınlatılmış, Güneş ise ışık kaynağı hâline getirilmiştir. Onlar Ay'ı ve Güneş'i görüyorlardı. Semâ, yani gök denilen bu mas-mavi örtüyü de görüyorlardı.

Göğün mahiyeti, insanların kavrayışının ötesindedir. Ondan bu bilgiyi bilmeleri istenmemiştir. Zaten bu konuda şimdiye kadar hiç kimse kesin bir şey söyleyebilmiş değildir. Bu işaretler, bu deşet verici yaratılışların ve olağanüstü kudretin arka planını düşünmek ve o sonsuz güce yönelmek için yeterlidir. Bu davetin amacı da zaten budur.

Nûh (as), burada kavmini Allah'ın kudretini düşünmeye, gökyüzüne ve yaratılışa bakarak tefekkür etmeye çağırmıştır. Onların inkâr ve inatlarını kırmak için Allah'ın kevnî âyetlerinden olan göklere yöneltmiştir.

Yine Muhammed (sav)'e Mekkeli müşrikler iman etmeyince Rabbimiz şöyle buyurur: **"Üzerlerindeki gökyüzüne bakmadılar mı hiç? Onu nasıl bina edip süsledik! Onun hiçbir açığı da yoktur." (50/Kâf 6)**

Peygamberler, kavimlerinin doğal merakını ve hayranlığını kullanarak onları Allah'ın kevnî âyetlerine yöneltiyorlardı. Çünkü gökyüzü her zaman insanların dikkatini çekmiştir. Yıldızların ışıltısı, ayın parlaklığı, güneşin doğuşu ve batışı... Peygamberler bu doğal ilgiyi kullanıyor ve şöyle diyorlardı: "Bakın ve düşünün." Zira insan, merak ettiği şey üzerinde daha derin düşünür.



Allah, gökyüzünü sadece başımızın üzerinde yükselen bir örtü olarak değil; bakıp düşüneceğimiz, kudretini ve birliğini hatırlayacağımız bir delil olarak yaratmıştır. Gözümüzle gördüğümüz her düzen, her denge ve her ahenk, O'nun varlığını ve büyüklüğünü açıkça gösterir.

Bizlere düşen ise, bu delilleri görmezden gelmeden; onları anlamaya çalışmak, kalbimizi ve aklımızı bu hakikate açmaktır. Gökyüzüne bakarken yalnızca mavi bir boşluğu değil, Allah'ın sonsuz kudretini fark edebilmeyi nasip etsin Rabbimiz.



# Beş Şeyden Hesaba Çekilmedikçe Adım Dahi Atamayacaksınız!

*Burak Gültepe*

Takva

Temmuz 2025  
55. Sayı

[takvadergisi.org](http://takvadergisi.org)



Ne yazık ki birçok insan, hesap verme bilincini göz ardı ederek, kendi heva ve hevesleri doğrultusunda bir yaşam sürer. Kimileri 'ahiret/hesap yok' diyecek kadar cesurdur! Kimileri de hesabı unutmuştur.

Şehrin en iyi restoranında ziyafet çekip ardından hesabı ödemedi çıkıp giden birini düşünebiliyor musunuz? Bu dünyada rahat bir hayat sürüp nimetlerden faydalandıktan sonra "hesap yok" diyenler, inanın ki çok daha absürt bir yanılgı içindedirler.

Oysa Müslümanlar, rastgele bir hayat yaşayamazlar. Onlar, her bir amelinin ve sözünün karşılık bulacağı büyük günden sakınırlar. Müminler ise kendilerine yönelik uyarıları ciddiye alırlar. Çünkü onlar gaybda Rahman'dan korkan kullardır. Rasulullah (sav) hesap gününü şöyle tasvir etmiştir:

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:  
لَا تَزُولُ قَدَمَا ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ عِنْدَ رَبِّهِ حَتَّى يُسْأَلَ  
عَنْ خَمْسٍ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ وَمَالِهِ  
مَنْ أَتَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عَلِمَ

İbn Mes'ûd'dan nakledildiğine göre Rasulullah (sav) şöyle buyurmuştur: **"Kıyamet gününde insanoğlu şu beş şeyden hesaba çekilmedikçe Rabbinin huzurundan bir yere kımıldayamaz: Ömrünü nerede ve nasıl geçirdiğinden, gençliğini nerede yıprattığından, malını nereden kazanıp nerede harcadığından, bildiği ile amel edip etmediğinden."**<sup>1</sup>

#### Şerh:

Gençlik, Yüce Allah'ın bahşettiği sayısız nimetle dolu özel bir evre olup bu nimetlerin şükrünü eda etmek onları Allah'ın rızası doğrultusunda kullanmakla mümkündür. Zira gençlere lütfedilen güç, kuvvet, sağlık ve afiyet gibi değerler, daha fazla sevap kazanmanın bir aracı olmadığı

takdirde hem bu dünyada hem de ahirette bir hesap konusu olacaktır. Bu nedenle, gençlik yıllarımızı nasıl değerlendirdiğimiz, tüm hayatımızı şekillendirecek kritik bir adımdır. Gençlik, kanın kaynadığı, heyecan ve enerjinin dorukta olduğu, zaman zaman "çılgınlık" olarak nitelendirilebilecek eylemlerin daha sık görüldüğü bir dönem olmasına rağmen, bu evrede Allah'tan hakkıyla korkarak vahiyler doğrultusunda bir yaşam sürenler ne yazık ki oldukça azdır; gençliğini bu bilinçle yaşayanlar, diğerlerinden ayrılarak çok daha büyük bir kazanç elde ederler.

**"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve herkes, yarın için önceden ne göndermiş olduğuna baksın."**<sup>2</sup>

"Gençliğini nerede yıprattın?" sorusu, hayatımızın her dönemini ilgilendiren bütün insanların muhatap olacağı bir sorugulamadır. Özellikle gençlerin, bu soruyu şimdiden kendilerine yöneltmeleri, gelecekteki yaşantıları adına büyük önem taşır. Zira gençlik, yalnızca keyifli vakit geçirmek veya eğlenmek için verilmiş bir dönem değildir.

Bu hadis "yaşlanınca ibadet ederiz" diyenlere de bir reddiye niteliği taşır. İbadete dair birkaç ameli, yaşlılığa erteleyenler; iman, ibadet ve ahlak adına çok şeyler kaçırrı. 'Ağaç yaşken eğilir' düsturu gereği, gençlikte yapılmayan salih ameller ve öğrenilmeyen ilim, yaşlılıkta da kolay kolay yapı(a)maz.

#### Müslüman Ebeveynlerin ve Tağutların Ortak Hedefi: Gençler!

Genç zihinler, adeta boş bir sayfa gibidir ne ekerseniz, gelecekte o filizlenir ve kalıcı hale gelir. Ancak ne yazık ki, günümüzde ne büyükler ne de genç nesiller bu paha biçilmez nimeti layıkıyla değerlendirmiyor. Taze beyinler, vahiyden uzak, sayısal ve sözel olarak ayrıştırılmış bir eğitim sisteminde en verimli yıllarını boşa harcıyor.

<sup>1</sup> (Tirmizi)

<sup>2</sup> (59/Haşr 18)

Bu duruma karşı çıkanların azlığı ise düşündürücü. Çünkü insanlar, köklü geleneklerin ve toplumsal görüşlerin etkisi altında kalarak mevcut düzeni sorgulamıyor, değiştirmeye yanaşmıyorlar.

Halkın ne istediğini tam olarak bilemediği bir ortamda, sistem kendi hedeflerini çok iyi biliyor. Özellikle bu topraklarda laikliğin benimsenmesi ve gelecekte tek sistem olarak kalması için çocuklar, kasıtlı olarak kendi ideolojileri doğrultusunda yetiştiriliyor ve âdeta sisteme entegre ediliyor. Müslümanlar ise hem kendi çocuklarını hem de çevresindeki gençleri İslam'ın birer neferi olarak görmek istiyor. Peki, gençleri kazanmak kolay mıdır?

Sistem, şeriatın hâkim olmasını arzu edenlere göz açtırmaz ve onlara ağır bedeller ödetir. Allah'ın düzenini isteyen ve insanları aydınlatmaya çalışanlar tehdit, hapis ve sürgün gibi cezalarla karşılaşır. Bu durum, kimsenin bu davaya soyunmaması için caydırıcı bir etki yaratır. Sonuçta maalessif insanlar İslam'dan uzaklaşırlar. Böylece hem gençlere hem de ebeveynlere hesap gününde ağır bir yük kalır.

Bu tabloyu gören Müslümanların zorlu hesap günü gelmeden önce pes etmeden mücadelelerine devam etmesi gerekir. Bu mücadele sonucu kendi ayaklarımızın kaymamasını murad ederiz. Diğer taraftan gençlere de doğru yolu göstermeyi umarız. Muvaffakiyet Allah'tandır.

### **Ne olacak bu gençlerin hali?**

Öncelikle hem gençler hem de onların ebeveynleri dünyalık yönden sakin olmalıdırlar. Yani hayata dair endişeler, gelecek kaygısı, kariyer planlaması konusunda telaşa gerek yoktur. Baskılar,

zorlamalar yahut gevşek bırakmalar aleyhimize dönebilecek tavrılardır. Öncelikle her yaşa uygun olacak şekilde yapmanız gerekeni yapın, sonra da Allah'a güvenin. Allah'ın bir planının olduğunu hiçbir zaman unutmayın.

Mesela kendinizi tren bekleyen yolcu olarak hayal edin. Elinizde bilet falan yok, erken gitmelisiniz ve sıra beklemelisiniz. Yine tren geldiğinde arkaya kalmayıp bir an önce binip yer kapmalısınız. Bir de ikinci durum olarak şunu hayal edin; biletiniz cebinizde ve hangi dakika giderseniz gidin yerinize oturacak birileri olmayacak, yeriniz boş olacak ve dolayısıyla endişe de yaşamayacaksınız. Hangi durumda gönlünüz rahat olur, huzurunuz kaçmaz? Elbette ki ikincisinde değil mi! İşte yüce Allah'ın kadere de yerimizin ayrılmış olduğu bir koltuk gibidir. Bizim rızığımız, kariyerimiz, eşimiz ve çocuklarımız mutlaka bizi bulacaktır. O yüzden fazla endişelenmeye gerek yoktur. Biraz gayret etmemiz yeterlidir.

Rabbe uzak her yaşam, derin ruhsal sıkıntılara yol açar. Toplumumuzda evi, işi veya eşi olmayan binlerce genç var. Büyük hayallerle yola çıksalar da, zar zor buldukları işlerde asgari ücretle çalışıp, bunun neticesinde ne ev sahibi olabilmenin ne de evlenebilmenin çok zor olduğunu anlarlar. Beklentilerinin karşılığında ellerine geçen azıcık parayı gördüklerinde büyük hayal kırıklıkları yaşarlar. Dışarıdan bakıldığında "nasıl olur da çözülmez" diyeceğimiz sorunları aşamayıp intiharın eşiğine gelmiş pek çok kişi bulunmakta. Peki, bu durumda kurtuluş nerede?

1) Bu dünyanın imtihan dünyası olduğunu unutma! İbrahim'i (as) ateşe, Yûsuf'u (as) zindana atmış, Rasûlullah'ı (sav) taşla tutmuş insanlardan sen ne bekliyorsun! En



güçsüz olduğun yer olan zindanda olsan da, yahut güç sahibi olup iktidara gelsen de Yûsuf (as) gibi izzetli davranmaktan ayrılmama. Zira hepsi birer imtihan. **"Sizi bir imtihan olarak hayır ile de şer ile de deniyoruz. Ancak bize döndürüleceksiniz."**<sup>3</sup> Yolda karşılaşacağı zorlukları önceden bilen bir kimse, musibetlere karşı daha dirençli olur. Ama yolunun güllerle kaplı olduğunu zanneden biri, ilk dikende bile yıkılabilir. Hayatın inişleri ve çıkışları olduğunu bilmek, bizi daha güçlü kılar.

2) **"Sabır ve namazla Allah'tan yardım isteyin."**<sup>4</sup> Yüce Allah'ın her şeyin sahibi olduğunu asla unutmayın. O, aynı zamanda sebeplerin de Rabbidir. Bir şey ne kadar imkânsız gibi görünse de Allah sizin için onlarca sebep yaratır ve olması gereken mutlaka gerçekleşir.

Şuayb'ın (as) kızının Musa (as) ile evlendiği kıssayı bir düşünün: Musa (as) bir kavgaya karışacak, kazayla bir adam öldürecek, yönetim onu ölüme mahkûm edecek, Musa'nın (as) yolu Medyen'e düşecek, orada dinlenmekte olan iki kızın koyunlarını sulayacak ve bu sayede Şuayb (as) ile tanışacak... Yüce Allah, tüm bu sebepleri onlar için bir araya getirdi ve Musa (as), Şuayb'ın (as) yanında 8-10 yıl çalışarak kızıyla evlendi. O halde Allah, her şeye Kadir'dir.

3) Allah'tan korkarsanız, bir çıkış yolu ihsan edilir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur: **"Kim Allah'tan korkarsa, O ona bir çıkış yolu gösterir ve onu beklemeyeceği yerden rızıklandırır."**<sup>5</sup> Bu ayetler bize, Allah'a karşı takva sahibi olmanın, yani O'nun emirlerine uyup yasaklarından sakınmanın, dünyevi ve uhrevi zorluklara

karşı bir kalkan olduğunu gösterir. Allah'tan korkan bir kimse, sıkıntılarla karşılaşmış olduğunda ümitsizliğe düşmez; aksine, Allah'ın kendisine bir kapı açacağına ve onu dara düşürmeyeceğine dair güçlü bir inanca sahip olur. Bu inanç, en zor anlarda bile kişiye direnme gücü verir ve çözüm yolları aramasına vesile olur.

4) Bir kere cennete daldırılıp çıkartılınca geçmiş unutulmaz! Peygamber Efendimiz (sav) bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **"Cennet ehlinde, dünyada en çok sıkıntı çekmiş olan kişi getirilip cennete bir daldırılıp çıkarılır. Sonra ona: 'Ey Âdemoğlu! Hiç sıkıntı gördün mü? Hiç şiddet ve mihnet yaşadın mı?' diye sorulur. O da: 'Hayır, Rabbim! Vallahi ben hiç sıkıntı görmedim, hiç şiddet ve mihnet yaşamadım' der."**<sup>6</sup> Bu, dünya hayatında çektiğimiz her türlü acı, keder ve hayal kırıklığının, cennetin bir anlık lezzeti karşısında tamamen önemsizleşeceğini ve unutulacağını ifade eder. Bu perspektif, zor zamanlarda bile sabretmek için büyük bir motivasyon kaynağıdır.

5) Allah'a tevekkül edin. Sıkıntılarınızı Rabbinize arz edin. Aciz kaldığınızı itiraf edip, yardım dileyin. Nûh (as) da yaptığı davette aciz kalmış ve Rabbine şöyle nida etmişti;

**"O da Rabbine, "Ey Rabbim! Ben yenilgiye uğradım, yardım et" diye dua etti."**

**Boş Vakitlerin Hesabını Verebilir miyiz?**

Boş vakitlerimizin hesabı da elbette sorulacak. Ne yazık ki günümüz Müslümanları zamanlarını genellikle faydasız şeylerle geçiriyor. Dinlerine ayırdıkları vakitlerde ise tartışmaları takip ediyor, çekişmeleri

<sup>3</sup> (21/Enbiyâ 35)

<sup>4</sup> (2/Bakara 153)

<sup>5</sup> (99/Talak 2-3)

<sup>6</sup> (Müslim)

<sup>7</sup> (54/Kamer 10)

seviyorlar. "Kim kimden ayrılmış, kim kime reddiye vermiş" gibi konulara aşırı ilgi gösteriliyor. Reddiye videoları izlenme rekorları kırıyor. Tüm bunlar, gençliğin, zamanın ve ömrün kıymetini bilmeyişimizin açık bir göstergesi değil mi?

Şayet ümmet, imam Şafi'nin (rahi-mehullah) nasihatini tutsa ihtilafların çoğu azalırdı. **"Sen nefsini hak ile meşgul etmezsen, bâtil seni işgal eder."**

Kur'an-ı Kerim'i Arapçadan okuyan, mealine bakan, üzerine tefekkür eden ve sonra da tefsirine bakan bir kimse düşünün. Yahut hadis kitaplarını okuyan, şerhlerini anlamaya çalışan ve bunları müzakere eden Müslümanları... Böyle kimsele-  
rin batıla ayıracakları zamanları kalır mıydı?

Muâviye bin Kurre (ra) de; **"Kıyâmet günü en şiddetli hesap, boş vaktin hesabıdır"** buyurmuştur.

Müslümanın işleri vaktinden çoktur! Komşunuza tebliğ yapın, hediye verin. Akraba ziyaretlerini unutmayın. Müslümanların arasını bulun. İnsanlara tatlı söz söyleyin. Ama vaktinizi zayi etmeyin.

İmam Gazâlî'nin vakit israfına karşı şu ikazı çok ibretlidir: **"Oğul! Farz et ki bugün öldün. Hayatında geçirdiğin gaflet anlarına ne kadar üzüleceksin. Âh, keşke diyeceksin. Lâkin heyhât!"**

Müslümanlar zor zamanlarda Allah'a daha çok yaklaşmalıdır. Dolayısıyla ibadet ve secdeleri arttırın. Sağlıklı bedenlerinizin şükürü olarak kuşluk namazını unutmayın. Gece kıyamlarında Rabbinizle buluşun. İnsanlar yumuşak yataklarını tercih ederken, siz ellerinizi açıp yüce Allah'tan bağışlanma isteyin. Kendi nefsiyle cihadı kazanamamış kimseler, düşmanları nasıl yenebilir ki?

Boşa harcanan zaman, telafisi mümkün olmayan acı bir kayıptır. Zira geçmişe ait bütün dosyalar kapanmıştır. Ancak israf edilen zamanların nedametiyle (pişmanlığıyla) dua, tövbe ve istiğfara yönelerek Allah'a iltica etmek suretiyle, hiç olmazsa manen telafisi için gayret göstermeliyiz.

Cüneyd-i Bağdâdî şöyle dedi: "Dünyanın bir günü, âhiretin bin yılından hayırlıdır. Zira kazanç ve kayıp keyfiyetleri bu dünyaya aittir. Âhirette artık kazanmak veya kaybetmek yoktur."

Evet, maalesef durum bundan da acı ki, dinimize hiç zaman ayırmıyoruz, namazı bile hızlıca kılıp geçiyoruz. Peki, ama sonuçta ne olacak? Bu bahanelerle kendimizi ve ailemizi kurtarabilecek miyiz? Yüce Rabbimiz şöyle buyurur: **"Size orada (dünyada iken), öğüt alabilecek olanın düşünüp ders çıkarabileceği kadar ömür vermedik mi? Üstelik size uyarıcı (elçiler ve davetçiler de) gelmişti."**<sup>8</sup>

E. Hamdi Yazır der ki: "Yani ikamet yurdu, ikametgâh, ikamet vatani, kalınacak yurt, düşünüp anlayacak kimsenin düşüneneği kadar bir süre size ömür vermedik mi? 'Tecrübe zamanı' olarak söylenen bu süreyi yaşayan bir kimse için yaratanını bilmemekte bir özür kalmamıştır. Bu süre hakkında çeşitli rivayetler gelmiştir. Altmış, kırk altı, kırk, bülûğ yaşı, yirmi, yirmiden altmışa kadar denilmiş ise de gerçek yüzünü Allah bilir. Bülûğdan sonra her ölen hakkında bu süre gerçekleşmiş demektir."

Seyyid Kutub ise ayet hakkında şöyle der: "Belli ki pişmanlıklarını, yanlış yolda olduklarını ve tutumlarını değiştirmeye kararlı olduklarını dile getiriyorlar. Ama iş iştenden geçtikten sonra... Nitekim kendilerine verilen kesin cevap hemen kulaklarımızda yankılanıyor. Bu cevap sert bir azar içeriyor."

<sup>8</sup> (35/Fâtır 37)



Ömrünüzün size sağladığı geniş fırsattan yararlanamadınız. Oysa bu fırsat, düşünmek isteyenlerin düşünceleri için yeterli idi. Üstelik **"Ayrıca size uyarıcı da gelmişti."**<sup>9</sup>

Bu uyarmayı ve sakındırmayı pekiştiren bir etkendi. Fakat aklınızı başınıza toplamadınız, çekinmeden sapıklığınızı sürdürdünüz. Öyleyse "Şimdi azabı tadın bakalım."

### Nasıl Geçsin Hayatın

Yani, neler umuyorsun, ne ile karşılaşmak istiyorsun, vaktini nerede geçirmek istiyorsun, parayı nerede harcamak, neler konuşmak, kimlerle vakit geçirmek istiyorsun...?

Rabbimiz ise kalbimizi bilmektedir. Zikirle, Kur'an'la, sünnetle ne kadar birlikte olmak istediğimizi bilmektedir. Biz ise hâlâ oyalanmaktayız. Rabbim hepimize tertemiz sayfalar vermiş ve veriyor. Dün çok mu günah işledin, problem değil; bugün yeni temiz bir sayfa var. Rabbimiz bize, irade vermiş ve bu irade ile hayırlı amellere koşturmamızı istiyor. **"Rabbimizin mağfiretine ve genişliği göklerle yer kadar olan cennete koşun. Bu cennet, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için hazırlanmıştır."**<sup>10</sup>

Neden fitneler, polemikler, boş şeyler, dedikodular, iftiralar, laf getirip götürmeler üzerine konuşalım ki! Bunlar Müslümana yakışmaz. Bize yakışan, Allah'ın razı olduğu ameller arasında yorulup durmaktır. **"O halde mühim bir işi bitirdiğinde hemen başka bir mühim işe sarıl."**<sup>11</sup>

Bir iş bittiğinde diğer bir işe geçmek mühimdir. Eğer hayırlı amellere alışmazsak ya boş şeylerle uğraşırız ya da günah işlere dalarız. İnsan alışan bir varlıktır ve her ne ile uğraşırsak zamanla alışkanlıklarımız kalıcı olabiliyor. Kötü alışkanlıklar ise malum olduğu üzere kolay kolay bırakılamıyor. Elbette ki bunun bir neticesi/hesabı olacaktır. Rabbimiz zamana yemin etmiştir. Hem onun değerine dikkat çekmek için, hem de sözünü daha iyi vurgulamak için.

Bir kum saati misali, ömür sermayemiz tersine çevrilmiş ve hızla akıp gitmektedir. Sorarım size, seneleri sayabilen var mı? Geçen 20 seneye baksanıza, nasılda hızlı geçti, sanki yaşanmamış gibi... O halde şu yaşınıza -varsa şayet- bir 20 sene daha koyun, yaşınız kaç olur, haliniz nice olur! **"Andolsun zamana ki, insan kesinlikle hüsrana uğrayacaktır."**<sup>12</sup>

Useyd bin Hudayr şöyle dedi: "Bütün arzum, ömrümü 3 hal üzere geçirmek ve bu hallerden hiçbir zaman ayrılmamaktır. Bunlar Kur'an okuduğum veya dinlediğim zamanki halim; Resulullah'ın konuşmasını dinlediğim zamanki halim ve bir cenazeyi gördüm zamanki halimdir."

Bizlerin de sahabeleri örnek almamız gerekiyor. Allah'a dua edelim ve bir de programlı olalım. Unutmayalım ki, her anımız bize verilen bir fırsat ve her nefesimiz, kıyamet günündeki hesabımızın bir parçasıdır. Öyleyse, her günümüzü Rabbimizin rızasını kazanma yolunda bir adım daha atmak için değerlendirelim.

### Nereden Kazandın Nereye Harcadın...

Hesap gününün en kritik sorularından ikisi, kazancımızın ve harcamalarımızın mahiyetine dair olacak: "Nereden kazandın?" ve "Nereye harcadın?" Miktarının azlığı ya da çokluğu fark etmeksizin, herkes eline geçen

<sup>9</sup> (35/Fâtır 37)

<sup>10</sup> (3/Âl-i İmrân 133)

<sup>11</sup> (94/İnşirah 7)

<sup>12</sup> (103/Asr 1-2)

her kuruşun ve onu harcadığı her yerin hesabını verecektir. Para kazanırken yaptığımız iş; ister hizmet, ister işçilik, ister ticaret olsun, meşru yollardan elde edilmesi ve emeğimizin ya da ürünümüzün karşılığı adil bir şekilde belirlenmelidir. "Bu mal bu fiyata değer miydi?", "Yapılan işçilik hakkı mıydı?", "Kusurlu mal mı satıldı?", "Hizmet eksik mi oldu?" gibi sorulara herkes muhatap olacaktır. Zira Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur:

**"Aranızda birbirinizin mallarını haksız yere yemeyin. İnsanların mallarından bir kısmını bile bile günaha girerek yemek için onları hâkimlere (rüşvet olarak) vermeyin."**<sup>12</sup>

Haksız ve haram yollardan elde edilen kazançların sorgusunun olacağı gibi, haram ve boş şeylere harcamanın da sorusu olacaktır. **"Çünkü saçıp-savuranlar, şeytanın kardeşleri olmuşlardır; şeytan ise Rabbine karşı nankördür."**<sup>13</sup>

Tüm eylemlerimizden hesaba çekileceğimiz o gün, hiç şüphesiz zorlu bir gün olacaktır. Zira sıkıntılar doruk noktasına ulaşacak, insanlar günahları ölçüsünde tere batacak, aç ve susuz, konuşamaz bir halde uzun sürecek bir bekleyiş ve hesapla yüzleşeceklerdir. Rasulullah (sav) şöyle buyurdu: **"İnsanlar, işledikleri kötü amelleri kadar tere batırlar. Onlardan bir kısmı topuklarına, bir kısmı dizlerine, bazıları kuşak yerlerine kadar ter içinde kalır; bazılarının da ter âdeti ağızlarına gem vurur"** buyurarak eliyle ağzına işaret etti.<sup>15</sup>

**"Bugün, zor bir gündür!"**<sup>16</sup> Hesap günü zorlu bir gündür ve müstekbirler de hesap verecektir. Dünyada gücüne güvenen, vahye muhalif kanunlar çıkaran, egemenlik iddia eden nicelerini gördük. Küçük bir işyerinde bile bu duygularını tatmin etmek isteyen insanlar vardır. İnsan haddini bilmeli ve tuğyana kaçmamalıdır. Kendini büyük görmenin cezası çetindir.

**"İşte o gün, gerçek mülk ve hükümlanlığın, (tek egemenlik hakkının) Rahman (olan Allah)ın (olduğunu herkes görüp bilecektir). İnkâr edenler için ise oldukça zorlu bir gün (gerçekleşecektir)."**<sup>17</sup>

O gün mülk, egemenlik, hâkimiyet, hükümlanlık ve söz hakkı, hak olarak Rahmân'a aittir. O gün Allah'tan başka mülk ve otorite sahibi, söz sahibi yoktur. Sanki bugün mülk O'na ait değil mi de o gün O'nun olacak? Yâni sanki bugün egemen O değil mi ki; o gün O olacak? Evet elbette bugün de mülk O'nundur, bugün de saltanat O'nundur, bugün de egemen O'dur.

"Evet, tüm insanların dirilip hesaba çekildikleri bir ortamda soruyor Rabbimiz: "Bugün mülk kimindir?" "Mülk kimin bugün?" "Mâlikiyet kimin bugün?" "Mallarınız, mülklerin, paralarınız, pullarınız, evleriniz dükkânlarınız kimin bugün?" "Egemenlik ve hüküm kimin bugün?"

Bugün gücü, yetkiyi elinde bulundurup da 'Egemen biziz, bizim sözümüz geçer' diyerek, Allah'a söz hakkı bırakmayanlar, Kur'an ve sünnetten bağımsız yönetimde bulunanlar, büyük bir mesuliyetin altındadır. Hem kendilerini hem de insanları ahirette zor bir hesabın içine sokuyorlar. Rabbim, onların fitnelerinden Müslümanları muhafaza buyursun.

<sup>12</sup> (2/Bakara 188)

<sup>13</sup> (17/İsrâ 27)

<sup>15</sup> (Müslim ve Tirmizi)

<sup>16</sup> (11/Hûd 77)

<sup>17</sup> (25/Furkân 26)



## Amel Etmeyecektin Neden Öğrendin!

İlim öğrenmekteki amacımız; kültürümüzü arttırmak, diploma almak, birilerine üstün gelmek, âlim dedirtmek olmamalıdır. İhlâs olmalı, amel etmek olmalı, Allah'ın –ama sadece Allah'ın- rızası olmalıdır. Nebi (sav) şöyle buyurdu: **"Kim bildiği ile amel ederse, Allah Teâlâ ona bilmediklerini öğretir. Onu amelde muvaffak kılar. Sonuçta kul cenneti hak eder. Kim de bildiği ile amel etmezse, bildiğinde de şaşırır. Allah onu amelde muvaffak kılmaz. Sonuçta cehennemi hak eder."**<sup>18</sup>

Ölüm ve hesap günü gelmeden önce, Allah'ın dinini öğrenmeye gayret edelim. Atalarımızdan duyduğumuz eksik bilgilerle yetinmeyip, Kur'an ve sünnetin sağlam rehberliğinden faydalanalım. Tevhidin gerçek anlamını ve şirkin yıkıcı zararlarını iyice kavrayıp, hayatımızı bu doğrultuda şekillendirelim ki, akıbetimiz pişmanlık olmasın. Unutmayalım ki hadislerde de belirtildiği üzere hepimize, "İlminle ne amel ettin?" diye sorulacaktır. Şayet gaflet içinde olursak, bu soruya nasıl bir cevap verebiliriz ki?

Sonuç olarak; her bir insan ve bizler de gençliğimizin, ömrümüzün hesabını vereceğiz. Malı nereden kazandık nereye harcadık ve bildiklerimizle ne amel ettik. Bunların hesabıyla mutlaka karşılaşacağız.

Rabbim, ömrümüzü hayırla geçiren, gençliğin kıymetini bilen, nereden kazanıp nereye harcadığına dikkat eden, ilmiyle de Allah'ın rızası için amel eden kullarından eylesin. Âmin.

<sup>18</sup> (Ebu Nuaym)



# Leyl Suresi Işığında İnsanın Yol Ayrımı ve Seçiminin Bedeli

Salih Bağırçan

وَمَا يَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّىٰ  
٩٢.١١

تَقْوَىٰ  
Takva

Temmuz 2025  
55. Sayı

[takvadergisi.org](http://takvadergisi.org)



İnsanoğlu, dünyada başıboş bırakılmamıştır. Hayat, sadece doğmak, büyümek ve ölmekten ibaret değildir. Asıl mesele, bu hayat yolculuğunda hangi yolu seçeceğimizdir. Rabbimiz Kur'an'da, özellikle Mekke döneminde nazil olan surelerde, insanın bu dünyadaki yolculuğunu ve bu yolculukta karşısına çıkan iki temel tercihi sıkça hatırlatır. İşte bu hatırlatmaların etkili, en net ve en sarsıcı anlatıldığı surelerden biri de Leyl süresidir.

Leyl süresi, hayatın tıpkı gece ve gündüz gibi zıt yönlerle gittiğini, insanın da ya hayrı ya da şerri tercih edeceğini çok güçlü ifadelerle bildirir.

### **Hayatın İki Yüzü: Gece ve Gündüzün Anlattığı Hakikat**

Sure, Rabbimizin üç büyük yeminiyle başlar:

**"Geceyi bürüyüp kararttığı zaman, gündüzü parlayıp aydınlattığı zaman ve erkeği ve dişiği yaratana andolsun..."**

Bu yeminler, bize kâinatta var olan dengeyi ve zıtlıkları hatırlatır. Gece olmadan gündüz, karanlık olmadan aydınlık olmaz. Kadın ve erkek, birbirini tamamlayan iki varlıktır. Bu zıtlık ve denge, sadece kâinatta değil, insan hayatının da özüdür.

İnsan da yol ayrımındadır. Ya karanlığın yani bencilliğin, cimriliğin, inkârın yolunu seçecek ya da aydınlığın yani cömertliğin, takvanın ve imanın yolunu...

### **İnsanların Çabası Farklı Farklıdır**

**"Sizin gayretleriniz elbette birbirinden farklıdır."**

Bu ayet, insanın iradesinin ve çabasının ne kadar kıymetli olduğunu gösterir. Kimse rastgele bir hayat yaşamaz. Herkes, yaptığı

tercihlerin sonucunu yaşar. İyiliğe adım atan, iyiliğe kolaylaştırılır. Kötülüğe saplanan ise kötülüğe doğru sürüklenir.

### **İki Yol, İki İnsan, İki Sonuç**

#### **Birinci Yol: Vererek ve Takva ile Aydınlığa**

**"Kim verir, Allah'tan korkar ve en güzel olanı tasdik ederse..."**

Bu insan;

Malını paylaşır.

Rabbinden korkar,

O'na karşı sorumluluğunu bilir.

Ahirete, cennete, Allah'ın vaadine gönülden inanır.

Bu güzel hayat tercihi için Allah şöyle buyurur:

**"Biz ona kolay olanı kolaylaştırırız."**

Bu kişi için iyilik yapmak kolaylaşır. Zorluklar ona hafif gelir. Kalbi huzurla dolar. Dünya ona yük olmaz, çünkü kalbi dünyaya değil Rabbine bağlıdır.

Ticaretinde bereket bulur.

Ailesinde huzur bulur.

Toplumda sevgiyle anılır.

Ahirette cennet kapıları ona açılır.

#### **İkinci Yol: Cimrilik ve Kibirle Karanlığa**

**"Ama kim cimrilik eder, kendini Allah'tan müstağni görür ve en güzel olanı yalanlarsa..."**

Bu insan;

Malını paylaşmaz, bencildir.

Kendini güçlü zanneder. "Benim malım, benim emeğim" der.

Ahireti ve Allah'ın mükâfatını inkâr eder, önemsemez.

Bu yanlış tercihin sonucu ise çok açıktır:

**"Biz de onu zora sürükleriz."**

Bu kişinin işleri hep zor gider. Kalbi sıkılır, ruhu daralır. Malı arttıkça endişesi büyür. Ölüm ona yaklaştıkça korkusu artar. Ve sonunda pişmanlıkla dolu bir ahiret onu bekler.

**Malın Faydasız Olduğu O Gün**

**"O aşağı yuvarlandığında, malı ona hiçbir fayda sağlamaz."**

Bu ayet, insanın en büyük yanılığını gözler önüne serer:

İnsan, sanki malı onu ölümden, kabirden, cehennemden koruyacak sanır. Ama ölüm geldiğinde ne bir ev ne bir araba ne bir para; hiçbir şey insanla gelmez.

Eğer bu mallar Allah yolunda harcanmadıysa, sadece dünyada bir yük, ahirette ise büyük bir pişmanlık sebebidir.

Leyl süresi, insanın hayatında belki de en çok düşünmesi gereken şu gerçeği önümüze koyar:

"Hayat bir tercihtir. Her tercih, bir akıbet getirir."

Eğer verenlerden olursan, Allah senin yolunu kolaylaştırır.

Eğer cimrilik edenlerden, kendini yeterli görenlerden ve ahireti inkâr edenlerden olursan; yolun zorluklarla, huzursuzlukla ve sonunda pişmanlıkla dolu olur.

Bu sure hepimize şunu haykırıyor:

"Ey insan! Hangi yolun yolcususun? Aydınlık mı, karanlık mı?"

Verenlerden ol, Allah'a karşı sorumlu yaşa,

Ahireti unutma... Çünkü ancak böyle yaparsan, Allah sana kolaylık verir, dünya da güzel olur, ahiret de.

Unutmayalım! Ne mal ne mülk ne makam ne şöhret... Hiçbiri, bizleri kabirde ve mahşerde kurtarmaz. Kurtuluş, sadece Allah'a yönelmekte, iyilikte ve takvadır.





# İlim Talebesinin En Hayırlı Azığı

*Ümmü Firdavs*



Temmuz 2025  
55. Sayı

[takvadergisi.org](http://takvadergisi.org)



**"Azık edinin! Şüphesiz azığın en hayırlısı takvadır." (2/Bakara, 197)**

Takva, Allah'tan uzaklaştıran her şeyden sakınmaktır.

Rasulullah (sav) şöyle buyurmuştur;

**"Kişi, kendisi için zararlı olur korkusuyla haram bulunan şeyleri terk etmedikçe, (gerçek anlamda) müttaki olmaz." (Beyhaki)**

Takva, emredileni yaparak, nehyedilenden sakınarak kıyamet gününe hazırlık yapmaktır.

Takva, haramlardan, şüphelilerden sakınmaktır ve sakıncası olmayan bir şeyi, belki sakıncası ortaya çıkabilir korkusuyla terketmektir.

Ömer (ra), bir gün Übey b. Ka'b'a: "Takva nedir?" diye sormuştu. Übey(ra) da ona: "Sen hiç dikenli bir yolda yürüdün mü ey Ömer? " diye sordu. Ömer (ra) "Evet, yürüdüm" cevabını verince "Peki öyle bir yolda yürürken ne yaptın?" diye sordu. Ömer (ra) "Elbiselerimi topladım ve dikenlerin bana zarar vermemesi için bütün dikkatimi sarfettim" cevabını verince Übey (ra) "İşte takva budur" dedi.

Takva, din hususunda hassas olmak, zorlu yollarda dosdoğru yürüyebilmektir. Yol dikenli, taşlı ve bize zarar verecek türlü musibetlerle doludur. Bu ilim yolunda şeytanla, nefsimizle ve çevremizle mücadeleimiz sürecektir. O yüzden bir ilim talebesinin paçalarını sıvayarak günahlara karşı dikkatli olması gerekir.<sup>1</sup>

### **Takva Üç Mertebedir**

1. Haramdan sakınmak – Farz olan düzey.

2. Şüphelilerden sakınmak – Takvanın kuvvetlenmiş hali.

3. Mübahların fazlasından bile sakınmak – İhsan makamı.

1- Takva korunmak demektir. En başta haramlardan korunmak gerekir.

Şayet takva haramlardan sakınmak/korunmak ise haram da şeriatin yapılmasını yasakladığı kesin şeylerdir.

İlim ise haramla beslenen kalpte barınmaz. İlim Allah'ın nurudur. Kalbi kararan karanlığa da nur verilmez. Allah günahkâr kalbe nurundan, ilminden vermez.

İlim talebesinin her an haramlardan kaçması, gözünü sakınması gerekir.

İmam Şafii bir gün yolda giderken bir kadının topuğunu görmesi ile yanlışlıkla harama bakmasından dolayı o gün ezberini yapamamış ve şöyle demiştir; "Bir gün hocam Vekî'in yanında oturdum, hafızamın zayıf olduğundan şikâyet edince o bana şöyle dedi: Günahları terk et. İlim, Allah'ın nurudur; O nurunu günahkâra vermez."

Şairin de dediği gibi;

"Lezzetler onu tadan kişiden uçup gider.

Haramın ise, günahı ve utancı kalır.

Haramdan dolayı kötü akıbetler kalır.

Sonrasında ateş olan hiçbir lezzetin hayrı yoktur."

2- Takva, şüpheli şeylerden de korunmaktır.

Zira şüphelilerden sakınmak takvanın özüdür.

"Helal bellidir, haram da bellidir. Bu ikisi arasında şüpheli şeyler vardır ki, birçok insan onları bilmez. Kim şüpheli şeylerden sakınırsa dinini ve ırzını korumuş olur..."<sup>2</sup>

<sup>1</sup> (İbn-i Kesir, Tefsîru'l-Kur'ânî'l-Azîm, Beyrut 1988, I, 42.)

<sup>2</sup> (Buhârî, Müslim)



İbn Receb el-Hanbelî der ki: "Takva, şüpheli şeyleri de terk ederek kalbi korumaktır."

İlim talebesinin şüpheli şeylerden daha çok sakınması gerekir ki ilmi ona fayda versin.

İmam Nevevî: "İlim sahibi kişi, şüpheli olanla haram arasındaki farkı da bilip sakınmalıdır; zira onun sorumluluğu daha büyüktür."

İmam Ebu Hanife, ticaret yaparken bir defa ortağına kumaş satması için bir toplu mal emanet etmişti ve içlerinden birinin kusurlu olduğunu da belirtmişti. Ancak ortağı bu kusuru alıcıya söylemeyi unutmuştu. Ebu Hanife bunu öğrenince ne yaptı?

Malın tamamını sadaka olarak dağıttı ve kazancını kullanmadı. Çünkü kusurlu malın haram sayılmasından korktu ve şüpheli kazançla ilim ve ibadet yapmayı istemedi.

Alimlerin bu denli şüphelilere dikkat etmesi ilmin faydalı olması içindir. Bu kıssa, ilmin sadece kitaplarda değil, yaşanan hayatta olduğunu gösterir. Şüpheli-den sakınmak, kişiyi hem Allah'a hem de insanlara yakınlaştırır.

3- Takva, mübahların fazlasından sakınmaktır. Mübah, ne emredilmiş ne de yasaklanmış olan fiillerdir. Mübahların fazlası neden zararlıdır?

Çünkü kalbi meşgul eder. Gereksiz mübahlar kalbin Allah'tan uzaklaşmasına sebep olur. Aşırı mübah, gaflet getirir. Bu da ilim talebesi için felakettir. Mesela uyku, yemek mübah olan fiilerdendir. Ve bu mübah kişiyi sorumluluklarından, farzlardan alıkoyarsa ona göre hüküm alır. Mübahlar bulundukları yere göre şekil alırlar.

Çok fazla uyuyan, yemek yiyen bir kimsenin ilim ile meşguliyeti azalır, gaflete düşer. İlim talebesinin derslere, müzakereye olan vaktini azaltır.

İmam Hasan Basrî: "Kalbin ölmesi, çok yemekle, çok konuşmakla ve çok gülmekle olur." demiştir.

Her zaman helal sınırında kalmak mümkün olmayabilir. Mübahlar fazla olunca haram sınırı bulanıklaşır.

"Kim mübahların fazlasını terk etmezse, haramdan da korunamaz."

Âlimler de ilimlerine zarar gelmesinden korktukları için mübahlardan oldukça sakınırlardır.

İmam Nevevî:

Günde sadece bir öğün yemek yedi.

Uykuya çok az vakit ayırırdı.

"Yemek, içmek ve uyumak benim ilmi mi azaltıyor" derdi.

İbn Abbas:

Bir gün ders halkasında biri lüzumsuz bir konu açar. İbn Abbas şöyle der: "Biz ilim ehliyiz. Lüzumsuz sözü dinlemek bile kalbimize zulmettir."

Bu da, boş (mubah) sözün bile kalbi meşgul edeceği korkusuyla hareket etmektir.

İlim talebesinin ilminin dünya ve ahirette fayda verebilmesi, ezberini kolay yapabilmesi, kolay fıkhetmesi, kalbinin kararmaması ve ilim olan nurunun sönmemesi için en başta haramlardan, şüphelilerden, mübahların fazlasından sakınarak muttakilerden/takvalı kimselerden olması gerekir.

"Ey ilim talebesi! Allah Resulünün, Muaz'a verdiği tavsiye gibi sende nerede olursan ol Allah'tan kork!"

# Çocuklarınıza İkramda Bulunun!

*Muhammed Fırat*

أَلَا لِلَّهِ الْبَصِيطُ  
Nasihatimiz Var



Ebû Hureyre (ra)'tan Rasulullah (sas)'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: **"İnsan öldüğü zaman üçü harici ameli kesilir: Sürüp giden bir sadaka, kendisiyle faydalanılan bir ilim ya da kendisi için dua eden salih bir çocuk."**<sup>1</sup>

Çocuklara onlara fayda verecek Kitap ve Sünnet ilmini öğretmenin onları ıslah edecek ve gerek duaları gerek istiğfarları ile onlardan faydalanmayı sağlayacak en büyük sebeplerden olduğu açıktır. Ölümden sonra çocukların senin için dua edip bağışlanma dilemeleri cennetteki derecenin yükselmesine sebep olur.

Rasulullah (sas) buyurdu ki: **"Allah (ac) sâlih kulun cennetteki derecesini yükseltir de o 'Rabbim! Bu bana nereden?' diye sorar. Bunun üzerine Allah 'Çocuğunun senin için bağışlanma dilemeğinden' buyurur."**<sup>2</sup>

Bu dua ve istiğfar genellikle ancak onlara ilim öğrettikten ve edep verdikten sonra hâsıl olur.

Çocuklara ilim öğretmenin meşakkati ve zorluğu gayet iyi bilinmektedir. Bundan dolayı kişinin bu hususta kendisini sabra zorlaması, çocuklara ilim öğretirken ve edep verirken çektiği meşakatlere katlanması olmazsa olmazdır.

Kim çocuğuna ilim öğretmeye özen gösterir, ona Kur'ân'ı öğretir ve Kur'ân'a uygun edep verirse Nebî (sas)'in şu hadiste sözünü ettiği en hayırlılığın kapsamına girer:

**"Sizin en hayırlınız Kur'ân'ı öğrenen ve öğreteninizdir."**<sup>3</sup>

Kur'ân'ı çocuğuna öğreten veya kendisi öğretemese bile öğreten bir kişiye ücret verip çocuğunun öğrenmesine vesile olan baba da bu faziletin kapsamına dâhildir.

Müslümanlar öteden beri çocuklarına Kur'ân öğretmeye rağbet etmiş, onları bunun üzerine yetiştirmiş, kendilerine fayda veya zarar veremeyecek ve ancak babalarının kendilerine öğrettiklerini bilecek birer çocuk oldukları vakitte işe bununla başlamışlardır.

Rasulullah (sas) buyurdu ki: **"Yanında bir câriye olup da ona güzel bir şekilde ilim öğreten, güzel bir şekilde edep veren, sonra onu azad edip onunla evlenen hiçbir adam yoktur ki ona iki ecir olmasın. Kitap ehlinde hem nebîsine iman eden hem de bana iman eden hiçbir adam yoktur ki ona iki ecir olmasın. Hem efendilerinin hakkını hem de Rabbinin hakkını edâ eden hiçbir köle yoktur ki ona iki ecir olmasın."**<sup>4</sup>

Cariyeye güzel bir şekilde ilim öğreten ve bu hadiste buyurduğu diğer şeyleri yapan kimseye iki ecir varsa çocuğuna güzelce ilim öğreten ve güzelce edep veren kimse çocuğu hususunda güzel bir iş yapmış olur ve ecrinin kat kat fazla verileceği umulur. Allah (ac)'nin buyurduğu gibi:

**"Kimdir Allah'a güzel bir borç verecek, Allah bunu onun için kat kat çoğaltsın?"** (Bakara, 245)

Hadislerde varid olduğuna göre Rasulullah (sas) hevdecinin içindeki bir kadının yanından geçerken ona 'Bu Rasulullah'tır' denmiş, bunun üzerine kadın beraberindeki bir çocuğun pazısından tutup 'Bunun hacı olur mu?' diye sormuş, Rasulullah (sas) de **"Evet, sana da bir ecir var"** buyurmuştur.<sup>5</sup>

Bu kadının, çocuğu için hac olan şeyden dolayı ecri hak etmesinin sebebi çocuğunu o hacca getirmesi ve hacda onunla ilgilenmesi dışında bir şey olabilir mi? Çocuğun da o hacdan elde edeceği ancak hayra ve müslümanların duasına şahid olmasının bereketidir.

<sup>1</sup> (Müslim (4232) rivâyet etmiştir.)

<sup>2</sup> (Ahmed (2/509) rivâyet etmiştir.)

<sup>3</sup> (el-Buhârî (5027) rivâyet etmiştir.)

<sup>4</sup> (Bunu el-Buhârî (5083) rivâyet etmiştir.)

<sup>5</sup> (Müslim 3232)



Çocuğun elde ettiğine yani Kur'ân'ı öğrenmesine gelince bu onun için kalıcı bir ilimdir. Bu daha büyük bir zenginlik, daha büyük bir infaktır. Bu husus, hakkında daha fazla şey aramaya ihtiyaç bırakmayacak kadar açıktır.

Bir adam, yanında oğlunun ilim talep ettiği İbn Sahnûn'a 'Ben kendi işimi kendim görüyorum, oğlumu işinden alıkoymuyorum' demiş, İbn Sahnûn da ona 'Bu yaptığına karşılık elde edeceğin ecrin haccın, ribatın ya da cihadın ecrinden büyük olduğunu biliyor musun?' diye karşılık vermiştir."

Çocuğuna Kur'ân öğretmesi hususunda baba için umulacaklar kapsamında sana söylediklerim ancak, babayı; kendisine fayda ya da zarar veremeyecek, kendisi için neyi alıp kendisinden neyi uzaklaştıracığını ayırt edemeyen, babasından başka sığınağı olmayan, yaşamını sürdürmesi için nafakası babasına vacip olan küçük çocuğuna ilim öğretmeye teşvik etme babındandır. Bundan sonra baba bu vacibe ne eklerse çocuğuna fazladan bir iyilik olur. Bu, kişinin yabancılara ya da nafakaları üzerine vacip olmayan kimselere iyilik yapmasına benzer. Bununla birlikte kendisine muhtaç çocuğuna yaptığı iyiliklere karşılık daha çok fazilet elde edeceği umulur. Çünkü çocuk başkasının değil, onunur. Çocuğun kendisini babasının ilgilenmesinden müstağnî kılacak bir çareden medet umması söz konusu olamaz.

Müslümanlara çocuklarına namazı ve namaz için abdesti öğretmeleri, onları namaza alıştırmaları ve namazla edeplendirmeleri emredilmiştir ki namaza sıcaklık duysunlar ve ona kalpleri ısınsın. Böylece kendilerine vacip olduğu zaman onu ağır bulmasınlar. Çocuklarına namazı öğrettiklerinde Kur'an'dan namazda okuyacakları kadarını da öğretmeleri olmazsa olmazdır.

Hayra rağbeti olmayan düşüncesiz bir baba dışında hiçbir baba bunu önemsemeyerek ve hafife alarak terk etmez.

Allah Subhânehu kitabında has kullarını şöyle buyurarak nitelemiştir: 'Rahmân'ın kulları onlardır ki yeryüzünde vakarla yürürler...' Allah (ac) sonra sözü şuraya getirmiştir: 'Yine onlar ki kendilerine Rablerinin ayetleri hatırlatıldığında bunlar karşısında sağır ve kör kesilmezler. Yine onlar ki şöyle derler: **"Rabbimiz! Eşlerimizden ve zürriyetlerimizden bize gözler aydınlığı bağışla. Bizi takva sahiplerine imam kıl."** (Furkân, 74)

Şu hâlde kim Rabbinden zürriyetinden kendisi için gözler aydınlığı kılmasını umarsa çocuğuna Kur'ân öğretme hususunda ona yapacağı harcamaları esirgemez.

Allah Subhânehu şöyle buyurmuştur: **'İman edip zürriyetleri arkalarından gelen kimseler var ya zürriyetlerini onlara kattık ve amellerinden hiçbirini onlardan elt etmedik.'** (Tûr, 21) Yani amellerinden bir şey eksiltmedik.

Şu hâlde ancak düşüncesiz ya da cimri bir kimse mal harcamaktan çekindiğinden ya da konuyu önemsemediğinden ehline ve çocuklarına hayrı öğretmeye ilgi duymayıp bu şekilde onları hayırdan mahrum eder.

Dinde çocuğun hükmü küçük olduğu sürece babasının hükmünün aynısıdır. Baba küçük oğlunu ona dini öğretmeden bırakabilir mi? Ona Kur'ân'ı öğretmesi din hususundaki bilgisini kuvvetlendirecektir. O Resûl (sas)'ın şu buyruğunu duymamış mıdır: **'Her çocuk mutlaka fıtrat üzere dünyaya getirilir. Sonra ana babası onu yahudileştirir ya da hristiyanlaştırır. Tıpkı develerin uzuvları yerinde yavrular doğurduğu gibi. Hiç uzvu kesik olan birini görüyor musunuz?'** 'Ey Allah'ın Resûlü! Küçükken ölen hakkında ne dersin?' diye sordular. **'Allah ne işleyeceklerini en iyi bilendir'** buyurdu.

Görüldüğü üzere Rasulullah (sas) çocuğun başına ana babasından ona öğrettikleri sebebiyle neler geleceğini bildirmiştir.

Yine Rasulullah (sas) kendisine ilim öğretilceği çağa ulaşmadan ölenin durumunu Allah'ın yaşadıkları takdirde ne işleyecekleri hakkındaki ilmine havale etmiştir.

Kâfirlerin çocuklarına babaları tarafından zarar dokunuyorsa müminlerin çocuklarına da babaları tarafından din hususunda yarar dokunması gerekir.

Müminlerin selefi böylesi bir konuda hüccetler getirme zahmetinin altına girmeye gerek duymamış, Allah'ın kalplerine koyduğu şey yani bu konudaki rağbetleri ile yetinip bunun gereğini yerine getirmiş ve bunu halefin seleften aktardığı bir sünnet olarak bırakmıştır. Bu konuda (seleften) hiçbir baba eleştirilmemiştir. Bunu önemsemediğinden dolayı terk ettiği hiçbir baba da görülmemiştir. Zira bu mümin Müslümanın sıfatından değildir.

Birinin çocuğuna önemsemediğinden dolayı Kur'ân öğretmediği ortaya çıkarsa o mutlaka cahillikle itham edilir, yaptığının çirkin olduğu söylenir, hâli kötüleşir, kanaat ve rıza ehlinin hâlinde aşağısına düşürülür.

Allah Teâlâ **"Kendinizi ve ehlinizi öyle bir ateşten koruyun ki..."** (Tahrîm, 6) buyurmuştur. Bu âyetin tefsiri hakkında şunlar rivayet edilmiştir:

Alî b. Ebî Tâlib (ra) ayet hakkında "Onlara öğretin ve onları edeplendirin" demiştir.

Hasen el-Basrî (rh) ayet hakkında "Kişi onlara Allah'a itaati emreder ve hayrı öğretir" demiştir.

Rasulullah (sas) buyurdu ki:

**"Çocuklarınıza ikramda bulunun ve onlara güzel edep verin."**<sup>6</sup>

**"Hiçbir baba bir çocuğa güzel bir edepten faziletli bir bağışta bulunmamıştır."**<sup>7</sup>

**"Hiçbir baba bir çocuğa güzel bir edepten hayırlı bir miras bırakmamıştır."**<sup>8</sup>

**"Kişinin çocuğunu edeplendirmesi bir sâ' tasaddukta bulunmasından hayırlıdır."**<sup>9</sup>

Çocuğa ilim öğretmenin ve edep vermenin vakti bunları kaldıracak yaşa ve akıl seviyesine ulaştığı vakittir. Bu kapsamda yapılacaklar kısım kısımdır. Örneğin kişi çocuğunu salih müslümanların ahlâkı üzere yetiştirir ve onu bozguncular arasına karışmaktan korur. Diğer taraftan ona Kur'ân'ı ve Arapçayı öğretir. Sünnetleri ve seleftin sözlerini dinletir. Mutlaka bilmesi gereken dînî hükümleri ona öğretir. Diğer taraftan övgüyü hak eden ve ona yeterli geleceği umulan kazanç yollarını ona gösterir. Ve bu şekilde bir baba olarak çocuklarına karşı olan sorumluluğunu yerine getirmiş olur.

Velhamdulillahi Rabbil alemin

<sup>6</sup> İbn Mâce (3671)

<sup>7</sup> Ahmed (3/412)

<sup>8</sup> et-Taberânî, el-Evsat (3658)

<sup>9</sup> et-Tirmizî (1951)



# Soru-Cevap Köşesi

*Hüseyin Oral*



**Soru:** Bir meclise giren kimse için ayağa kalkmanın hükmü nedir?

**Cevap:** Enes bin Malik'in anlattığına göre sahabilere Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den daha sevgili bir insan yoktu, bununla birlikte -hoşlanmadığını bildikleri için- onu her gördüklerinde ayağa kalkmazlardı. Ancak dışardan gelen için -onu karşılamak amacıyla- ayağa kalktıkları olurdu. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) İkrime (radiyallahu anh)<sup>1</sup> için ayağa kalkmıştır. Sad bin Muaz geldiğinde de **"Büyüğünüz için ayağa kalkın"** buyurmuştur.

Yolculuktan gelenleri karşılamak amacıyla kalkmak ise güzel bir şeydir. Eğer insanların, dışardan gelene ikramen ayağa kalkmak gibi bir adetleri varsa ve bu kişiye ayağa kalkılmadığı takdirde, kendisine haksızlık edildiğini veya değer verilmediğini düşünmesi söz konusuysa ve insanlar bu konudaki sünnetten habersiz iseler, bu durumda ayağa kalkmak daha doğru olur. Arayı bozmamak, kin ve düşmanlığa sebebiyet vermemek için böyleleri daha uygundur. Sünnete uygun olan âdeti bilen kimseler için ayağa kalkmak ise daha doğru olur.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) **"Her kim erkeklerin, saygı amacıyla, kendisi için ayağa kalkmasından hoşlanırsa ateşteki yerine hazırlansın"** diye buyurmuştur. Bu hadiste kastedilen ayağa kalkma şekli kişi otururken insanların onun için ayakta dikilip beklemesidir. Dışarıdan geldiği için ayağa kalkmaları değildir. İmam Müslim'in sahihinde rivayet ettiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) hastalığından dolayı onlara oturarak namaz kıldırıldığı zaman, onlar ayakta namazı kılınca, oturmalarını emretti ve **"Acemlerin birbirini yücelttiği gibi beni yüceltmeyin"** dedi.

Büyükleri otururken kendileri ayakta duran acemlere benzememek için Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) kendisi otururken sahabenin ayakta namaz kılmasına onay vermemiştir.

Bu konuyla ilgili olarak Buhari ve Müslim'de geçen Ka'b b. Malik kıssasını nakletmekte yarar vardır.

Ka'b bin Malik ve iki arkadaşı affedilip de Ka'b mescide gelince Talha bin Ubeydullah ayağa kalktı, ona doğru koştu, selamladı ve affedilmesini tebrik etti. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bu davranışı yasaklamadı. Bu hadis içeri giren kişi için ayağa kalkıp onu karşılamanın, musafaha etmenin ve selam vermenin caiz olduğunu gösterir.

**Soru:** "Bu ümmet 73 fırkaya bölünecektir, biri hariç hepsi ateştedir" hadisini nasıl anlamalıyız?

**Cevap:** Bu hadis, Ebu Davut, Nesai, Tirmizi, Sünen ve Müsned sahibi diğerlerinin farklı lafızlarla rivayet ettikleri meşhur hadisin bir kısmıdır. Hadisin tamamı şöyledir:

**"Yahudiler 71 fırkaya bölündü, biri hariç hepsi ateştedir. Hristiyanlar 72 fırkaya bölündü, biri hariç hepsi ateştedir. Bu ümmet 73 fırkaya bölünecektir, biri hariç hepsi ateştedir."**<sup>3</sup> Bazı rivayetlerde 73 millete şeklinde geçmektedir.

Başka bir rivayette ise "Ya Rasulallah! Kurtulan fırka kimlerdir?" diye sorulunca Rasulullah (sav) **"Bugün ben ve ashabımın üzerinde bulunduğumuz şey üzere olanlardır"** buyurdu.<sup>4</sup>

Başka bir rivayette ise **"O cemaattir, Allah'ın eli cemaatin üzerindedir"** diye buyurmuştur. Rasulullah (sav) sahabesinin "Kurtuluşa eren cemaat hangisidir" diye sormuş olduğu soruya cevaben bu açıklamaları yapmıştır.

<sup>1</sup> Malik, Muvatta.

<sup>2</sup> Buhari, Müslim

<sup>3</sup> Ebu Davut, Tirmizi, İbn Mace.

<sup>4</sup> İbn Mace, Ebu Davut, Tirmizi.

Böylece Allah resulü bu cemaatin, inanç, söz, davranış ve ahlak hususunda Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ve sahabesinin üzerinde olduğu yolda yürüyen, yaptığı ve terk ettiği her şeyde Kur'ân ve Sünnetin metodunu uygulayan, Müslüman cemaatini temsil eden sahabenin yoluna bağlı kalan kimseler olduğunu beyan etmiştir.

Kur'ân ve Sünnetin sözlü ve fiili uygulamalarına ve ümmetin ittifakla kabul ettiği hususlara tabi olan, batıl düşüncelere ve yoldan saptıran isteklere kapılmayan, Kur'an'ın ve peygamberin dili olan Arapça kurallarına ve İslam'ın temel esaslarına aykırı düşen asılsız tevelleri benimsemeyen herkes, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'ın bir üyesi ve kurtuluşa eren grubun bir ferdidir.

Her kim de, istek ve arzularını kendi ilahı yapar, kendi benimsediği görüşü veya tabi olduğu imamın görüşünü Kur'ân ve Sünnete ters düştüğü halde hizipçilik adına bu düşünceyi destekler, Kur'ân ve Sünneti, Arapça kurallarına ve İslam dininin temel esaslarına aykırı düşecek şekilde te'vil edip müslümanların cemaatinden ayrılırsa Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in zikrettiği ve tamamının ateşte olduğunu belirttiği 72 gruptan sayılır.

Bir kimse kurtuluşa eren cemaatle diğerleri arasındaki farkı, Allah Resulünün belirttiği farklılıklar ışığında ayırabilir ve bunu anlayabilirse bu kimse dini anlamış olduğu gibi, kimlerle birlikte olması ve kimlerden sakınması gerektiğini de fark etmiş demektir. Sahih olan bu akideyle amel edip hidayet ve hak cemaatine ve imamına bağlı hareket eden kimse müslümandır. Çünkü ilim, itikat, söz ve davranış bakımından kurtuluşa eren cemaatin özellikleri bu kimse üzerinde görülmektedir.

Rasulullah (sav) bu hadislerinde İslam'a intisap etmiş grupların tanındıkları isimleri, diğer 72 fırkanın tanınması için bir alamet kılmadığı gibi, birinin ötekinden ayrıldığı bir işaret de yapmamıştır. Bu fırkaların özelliklerini; Kur'an'dan, Sünnetten, Raşid halifeleri ve diğer sahabelerin (Allah hepsinden razı olsun) icmâ'ından ayrılmakla, zanna tabi olma ve nefsanî arzuların peşinden gitmekle, Allah adına bilmeden konuşmakla ve Rasulullah (sav)'i değil de takip ettikleri insanın propagandasını yapmakla sınırlamıştır. Bu kimseler vefakar ve sürekli böyledirler. Bunun yanında kurtuluşa eren cemaatin özelliklerini de; Kur'ân ve Sünnete tabi olmak, müslümanların cemaatine bağlı kalmak, onları kendi düşünce, istek ve arzularına tercih etmek, istek ve arzularını İslam dininin getirdiği prensiplere uydurmak olarak belirlemiştir. Her kim bu gruplarla ilgili, Allah Resulü'nün yapmış olduğu açıklamalardan başka belirleyici ölçüler getirir ve o ölçüler ışığında kurtuluşa eren grupla helak olan grubu tayin etmeye kalkışorsa bu kimse bilgisi olmadığı bir konu hakkında konuşmuş, bu fırkalar hakkında bilgisizce hüküm vermiş, hem kendi nefsi-ne hem de İslam'a intisap eden cemâatlere zulmetmiş olur.

Her kim de kurtuluşa eren grupla helak olan grubu birbirinden ayırma hususunda Rasulullah (sav)'in açıklamalarına başvurursa bu kimse doğru karar vermiş olacak ve İslam ümmeti içerisindeki cemaatlerin derece bakımından birbirinden farklı olduğunu bilmiş sayılacaktır. Bu gruplardan bazıları İslam yasalarına uyma ve ona teslim olma hususunda insanların en isteklisi, dinde bidat oluşturma ve nas'ları (metinleri) tahrif etme, bir şeyler ekleme veya bir şeyler eksiltme hususunda en fazla uzak duranlar kısmındadır. İşte bu kimseler, kurtuluşa eren grubun en mutlu insanlarıdır. Öte yandan Kur'ân ve Sünnetin hadis âlimleri ve fıkıh imamları içerisinde, içtihat ehli

olan, dini işlerde çok hassas davranan ve her şeyin hakkını veren âlimler de vardır. Ancak bu âlimler, bazı naslarla ilgili yaptıkları yorumlarda hata ederler ve ictihat konuları olduğu için mazur görülürler. Onların bir kısmı da, ya yeni İslam'ı kabul ettiği için ya da İslam beldelerinin varoşlarında yaşadıklarından dolayı inkâr ettikleri hadise reddiye verecek kimse olmadığı için dinin bazı naslarını inkâr etmişlerdir. Kişiyi İslam dairesinden çıkarmayan bid'atler ortaya atan ve günah işleyen diğer bazı âlimler de vardır. Bu kimseler, mümin ve gerçekleştirdikleri itaat derecesinde Allah'a karşı itaatkâr, meydana getirdikleri bid'atler ve işledikleri günahlar derecesinde de Allah'a karşı isyan içerisindedirler. Bu kimselerin akıbeti Allah'a kalmıştır. Dilerse bağışlar ve dilerse azap eder.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

**"Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bundan başkasını, (günahları) dilediği kimse için bağışlar."** (Nisa, 48)

**"Diğerleri ise günahlarını itiraf ettiler, iyi bir ameli diğer kötü bir amelle karıştırdılar. (Tevbe ederlerse) umulur ki Allah onların tevbesini kabul eder."** (Tevbe, 102)

Bu kimseler, yaptıkları hatalı yorumlardan ve inkâr ettikleri hadislerden dolayı kâfir olmazlar, tam aksine mazur görülürler ve birinci derecedekiler gibi olmasalar da bunlar da kurtuluşa eren gruba dâhildirler.

Bazı kimseler de, gerçek belli olduğu halde Allah'ın gösterdiği yoldan öte, kendi istek ve arzusu peşinden gidip, dini açıdan zaruri olarak bilinen bir şeyi inkâr eder, dinin bazı naslarını, kendisinden önce gelen Müslüman cemaat mensubu kimselerin yorumuna ters ve uzak bir tevil ile yorumlar, kendilerine hak belli olup deliller

aleyhlerine olduğu halde itikatlarından vazgeçmezler. Bunlar Müslüman olduklarını zannetseler bile İslam'dan dönmüşler ve kafir olmuşlardır.

Rasulullah (sav)'in nübüvvet mührünü inkar eden Kadiyaniye, Ahmediye cemaati gibi, insanları kendi itikat ve yollarına davet etme çabası içerisinde olanlar, Gulam Ahmed Kadiyani'nin Allah'ın resulü ve elçisi olduğuna veya onun Meryem oğlu İsa olduğunu düşünenler, ya da Muhammed (sav) ve İsa (as)'ın ruhlarının reenkarnasyon yoluyla bir bedenden diğerine geçtiğine ve dolayısıyla da peygamberlik ve risalet hususunda aynı derecede olduğuna inananlar da kafir olmuştur.

**Soru:** "Allah her yerededir" demenin ve böyle diyenlerin hükmü nedir?

**Cevap:** Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın inancı Allah Teâlâ'nın bizatihi arşı üzerine istiva ettiği ve bunun âlemin dışında olduğu hatta âleminden ayrı, farklı olduğu, ilmiyle her şeye muttali olduğu, ne yeryüzünde ne de gökyüzünde hiçbir şeyin ona gizli kalmadığı yönündedir. Allah Teâlâ bu konuyla ilgili şöyle buyurmuştur:

**"Şüphesiz ki Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arş'a istiva eden Allah'tır."** (Araf, 54)

**"Rahman, Arş'a istiva etmiştir."** (Taha, 5)

**"Sonra Arş'a istiva eden (ona hükmeden) Rahman'dır. Bunu bir bilene sor."** (Furkan, 59)

**"Gökleri, yeri ve bunların arasındakileri altı günde yaratan, sonra Arş'a istiva eden Allah'tır. O, Arş'ı su üzerinde iken, gökleri ve yeri altı günde yaratandır."** (Hud, 7)



Allah Teâlâ'nın yaratıkların üzerinde olduğunun delillerinden biri de Kur'an'ın onun yanından indirilmesidir ki, inme eylemi sadece yukarıdan aşağıya doğru olur. Allah Teâlâ bu konuyla ilgili ayetlerde şöyle buyurur:

**"Sana da, daha önceki kitabı doğrulamak ve onu korumak üzere hak olarak Kitab'ı (Kur'ân'ı) gönderdik."** (Maide, 48)

**"Hâ. Mîm. Bu Kitap mutlak galip, hakkıyla bilen Allah tarafından indirilmiştir."** (Mümin, 1-2)

**"Hâ. Mîm. Kur'ân rahman ve rahîm olan Allah katından indirilmiştir."** (Fussilet, 1-2)

Allah Subhânehu ve Teâlâ'nın uluvv (semada olması) ile ilgili daha başka ayetler de mevcuttur.

Bu konuyla ilgili olarak en meşhur hadis ise şudur: "Mu'âviye b. Hakem el-Sülemi şöyle anlattı: Benim bir cariyem vardı. Uhud ve El-Cevvâniyye taraflarında bana ait bir sürüyü otlatırdı. Bir gün yanına gittim. Bir de baktım ki sürüden bir koyunu kurt kapmış. Ben de bir insanoğluyum, haliyle diğer insanlar gibi ben de üzüldüm. Ama cariyeye bir tokat attım. Ardından Rasulullah (sav)'in yanına vardım. Bu olayı benim gözümde çok büyük ve rahatsız edici olarak gösterdi. "Ey Allah'ın Resulü! O cariyeyi azat edeyim mi?" dedim. **"O cariyeyi bana getir!"** dedi. Cariyeyi Rasulullah (sav)'in yanına getirdim. Ona **"Allah nerede?"** dedi. Cariyeye "Semâda" dedi. Rasulullah (sav) **"Ben kimim?"** dedi. Cariyeye "Sen Allah'ın resulüsün" dedi. (Sonra) Rasulullah (sav) **"Onu azad et! O mümin bir kadın."** buyurdu." (Bu hadisi Müslim, Ebu Davud, Nesai ve diğer kaynaklar tahrir etmiştir.)

Sahîhayn'da yer alan Ebû Said el-Hudri (ra) hadisinde Rasulullah (sav) şöyle demiştir: **"Bana itimat etmiyor musunuz? Ben semada olanın eminiyim. Sabah akşam bana gökyüzünün haberi geliyor."**

Allah'ın her yerde olduğuna inanan kimse hululiyededir. Bu inançta olan birine az önce geçen ve Allah'ın yukarı cihette olduğuna, Allah'ın arşına istiva ettiğine, yaratıklarından ayrı olduğuna delalet eden delillerle cevap verilir. Kitabın, sünnetin ve icmanın delalet ettiklerine boyun eğerse ne ala.. Aksi halde İslam'dan gerisin geri dönmüş mürted bir kâfirdir.

Allah Teâlâ'nın **"Nerede olsanız, O sizinle beraberdir"** (Hadid, 4) sözünün manası, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâ'ata göre Allah Teâlâ'nın ilmiyle, içinde bulunduğu duruma muttali oluşuyla beraberlerinde olduğudur.

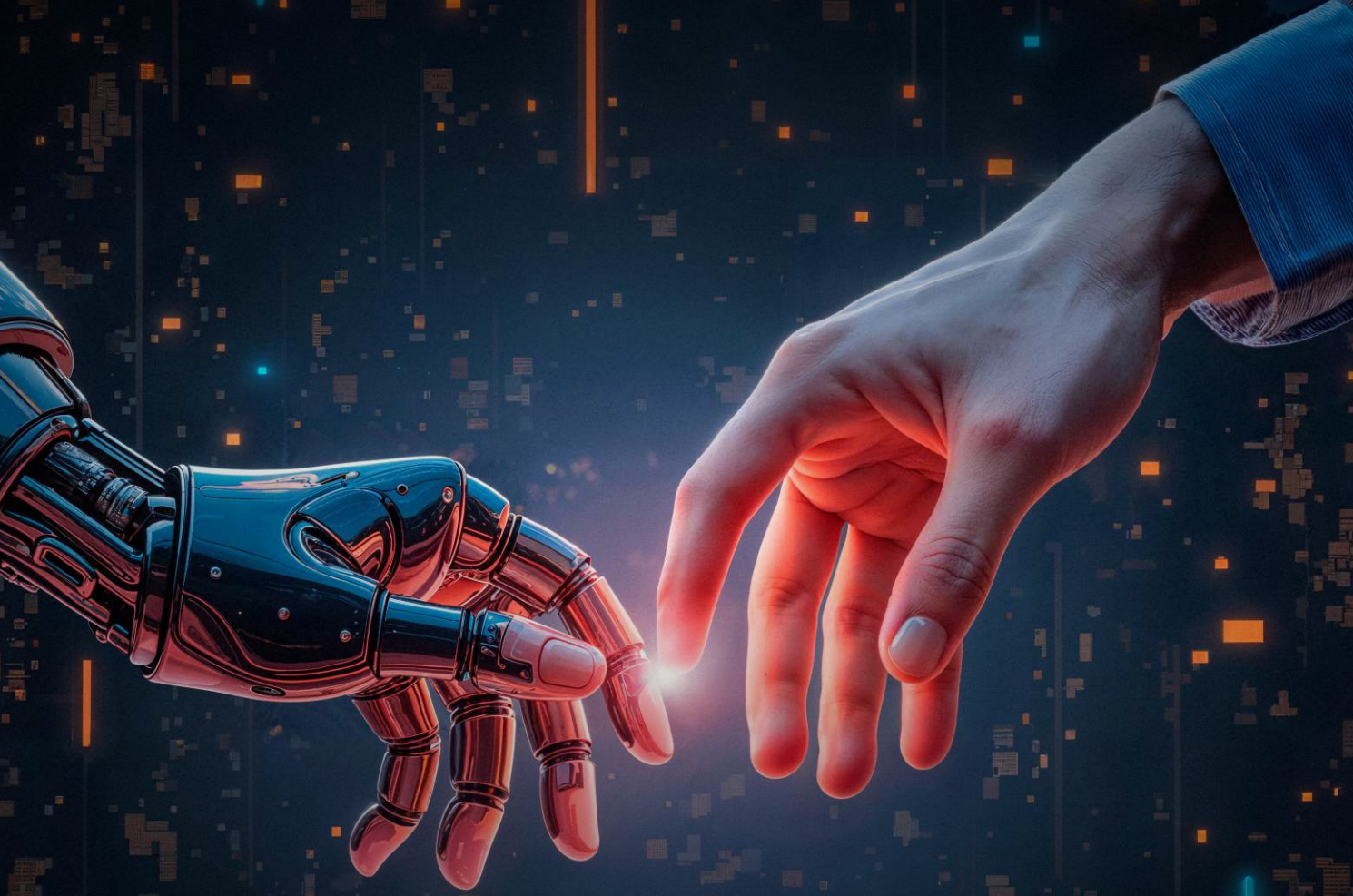
Allah Teâlâ'nın **"O, göklerde ve yerde tek Allah'tır. Gizlinizi, açığınızı bilir. (Hayır ve şerden) ne kazanacağınızı da bilir"** (Enam, 3) sözünün; anlamı ise hem göklerin halkının hem de yeryüzü halkının mabudu olduğudur.

Allah Teâlâ'nın **"Gökteki ilâh da, yerdeki ilâh da O'dur"** (Zuhruf, 84) sözünün anlamı ise göklerin halkı ile yeryüzü halkının ilahı olduğu ve ondan başkasına hakkıyla ibadet olunamayacağı şeklindedir. Bu konuyla ilgili olarak bahsi geçen ayetlerle hadislerin arası hakiki ilim ehli nezdinde bu şekilde bulunmaktadır.

Allah en doğrusunu bilendir.

# Yapay Zeka Ve Sanat

*Burak Eryılmaz*





Yapay zekânın aşırı ileriye gittiği şu zamanda akıllara bazı sorular gelmektedir. Bunlardan biri de yapay zekânın sanatçılar karşısındaki konumudur: Acaba algoritmalar, insanın yapmış olduğu sanatı geride bırakabilir mi? Teknolojiyle sanatın kesiştiği bu noktada, yapay zekânın sanat dünyasına etkilerini inceleyeceğiz inşaallah.

Yapay zekâ, müzik bestelemekten resim yapmaya, şiir yazmaktan roman üretmeye kadar sanatın pek çok alanına dahil olmuş durumda. Algoritmalar, devasa veri setleri ile beslenerek belirli sanat akımlarını taklit edebiliyor, hatta yeni sanatsal tarzlar geliştirebiliyor. Örneğin, DeepDream, DALL-E ve Runway ML gibi yapay zekâ modelleri, sanat eserleri üretebilen sistemlerin önde gelen örneklerinden.

Yapay zeka destekli sanatsal üretimler, özellikle dijital sanatçılar için yeni bir araç olarak görülebilir. Sanatçılar artık fırça darbelerini algoritmalara bırakıyor ve sürecin bir parçası olarak Yapay zekayı kullanıyor. Ancak burada kritik bir soru ortaya çıkıyor: Yapay zekâ gerçekten sanat yapıyor mu, yoksa sadece verilerden öğrenerek mevcut sanatı taklit mi ediyor?

Yapay zekâ tarafından üretilen sanat eserleri, görsel olarak etkileyici olsa da bir sanatçının bireysel deneyimlerini ve duygularını doğrudan yansıtmıyor. Bir ressam, hayatındaki acıları, mutlulukları veya toplumsal olayları yorumlayarak sanatını oluşturur. Oysa bir algoritma, daha önce gördüğü sanat eserlerini analiz ederek bir model geliştirir ve bu doğrultuda yeni üretimler yapar.

Ancak bu noktada farklı bir perspektif öne çıkıyor: Eğer bir sanat eseri, izleyiciler üzerinde estetik ve duygusal bir etki oluşturuyorsa, onun gerçek sanat

olup olmadığını sorgulamak gerekli mi? Örneğin, yapay zeka tarafından üretilen bazı tablolar müzayedelerde büyük fiyatlara satılıyor. Bunun anlamı, bazı sanatseverlerin yapay zekanın eserlerini kabul ettiğini gösteriyor.

Yapay zekâ sanatçıların çalışmalarını hızlandırabilir, yeni fırsatlar sunabilir ve sanatsal ifadeye yeni boyutlar katabilir. Ancak bu durumun dezavantajları da mevcut:

#### Avantajlar:

- Hızlı Üretim: Yapay zeka bir sanatçının günlerce çalışacağı bir tabloyu birkaç dakika içinde tamamlayabilir.
- Deneyisel Çalışmalar: Algoritmalar farklı renk paletleri ve biçimler üzerinde deneyler yaparak yeni sanat akımları geliştirebilir.

- Erişilebilirlik: Sanatı herkesin kolayca sanat üretebilmesine olanak tanır.

#### Dezavantajlar:

- Bireysellik Eksikliği: Sanatçının kişisel deneyimleri ve duyguları yapay zekanın çalışmalarında tam anlamıyla temsil edilemez.
- Telif Hakları ve Etik Problemler: Yapay zeka sanatçılar tarafından yaratılan eserlerden öğrenir. Bu durum, fikri mülkiyet haklarını ihlal edebilir.

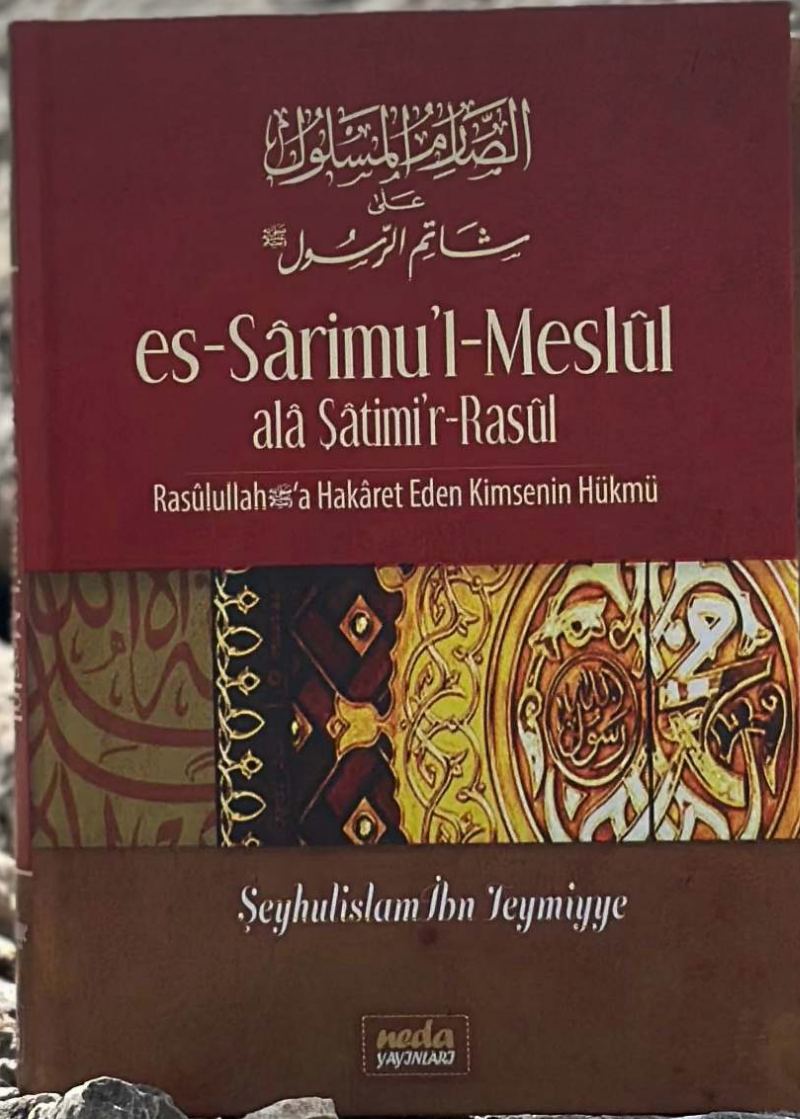
Sanat ve yapay zekâ arasındaki ilişki bir rekabetten çok bir işbirliği olarak ele alınmalıdır. Sanatçılar, yapay zekayı bir araç olarak kullanarak kendi vizyonlarını geliştirebilirler. Yapay zeka ilham verici bir araç olabilir, ancak sanatın özünde insan ruhu ve duygular yatmaktadır.

Zaman bize yapay zekanın sanatı, toplumu nasıl şekillendireceğini gösterecektir inşaallah. Gelişen algoritmalar sanatın özü olan insanın yerini alabilecek mi? İzleyip göreceğiz inşaallah.

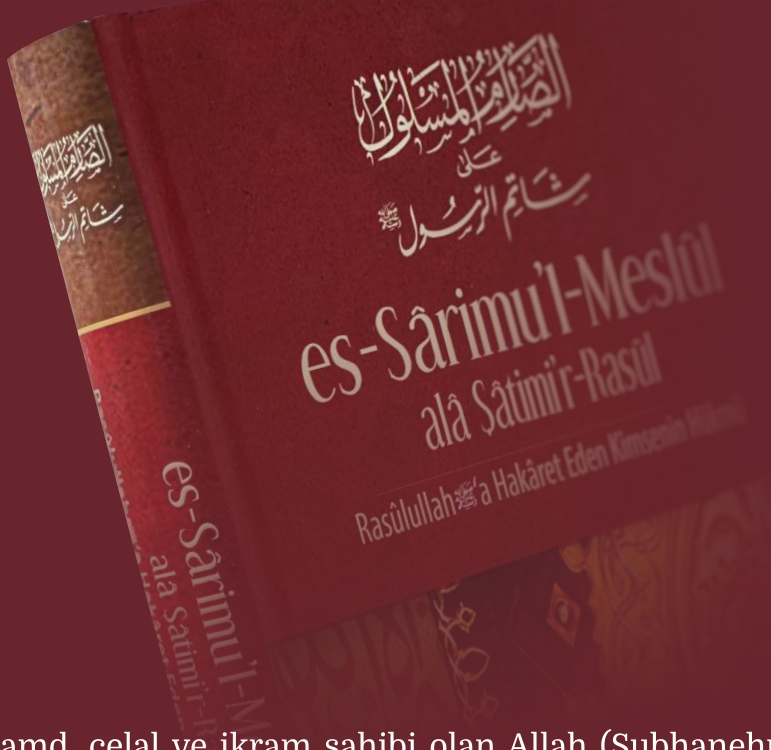


# ES-SÂRİMU'L-MESLÛL

Şeyhülislam İbn Teymiyye







Hamd, celal ve ikram sahibi olan Allah (Subhanehu ve Teala)'yadır. Salât ve selamların en güzeli Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in, ailesinin ve her biri yaratılmışların en hayırlılarından sayılan ve karanlıkları aydınlatan birer kandil olan ashabının üzerine olsun.

H. 693'te (1294) Assâf en-Nasrânî adlı bir hristiyanın Rasulullah (sav)'e hakeret etmesinin büyük tepki toplaması üzerine İbn Teymiyye ve dârül-hadis hocası Zeynüddin el-Fârikî, saltanat nâibi Emîr İzzeddin Aybeg'e giderek adı geçen hristiyanın cezalandırılması gerektiğini söylediler. Ancak yargılama sürecinde bazı taşkınlıklar meydana gelince Emîr İzzeddin her iki âlimi bundan sorumlu tutarak onlara sopa attırdı ve gözaltına alınmalarını emretti. Olaylar daha fazla büyümeden Assâf müslüman oldu ve affedildi, Emir İzzeddin de iki âlimi serbest bıraktı. Bu olaydan sonra İbn Teymiyye, Rasulullah (sav)'e küfreden kişinin cezalandırılmasıyla ilgili olarak “Es-Sarimul Meslul Ala Şâtimîr Rasul” kitabını yazmıştır.

Bu olaydan ötürü İbni Teymiyye, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in kendisi üzerindeki en küçük hakkının, Müslüman olsun kâfir olsun Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e hakaret eden kişinin Allah (Subhanehu ve Teala)'nın şeriatındaki cezasını ve bununla ilgili meseleleri zikretmek, bu konuyu detaylıca açıklamak, öğrenilmesi vacip olan bu meseleyi aktarmak olduğunun farkına vardı. Çünkü Allah (Subhanehu ve Teala)'nın Müslümanların üzerine farz kılmış olduğu en önemli farzlardan biri, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i desteklemek, ona yardım etmek, nerede bulunursa bulunsun canı ve malı ile onu kendisine tercih etmek, ona hakâret etmeye çalışanlara karşı onu koruyup himaye etmektir. Her ne kadar Allah (Subhanehu ve Teala) Rasulunu mahlûkatın yardımından müstağni kılsa da bu durum en öncelikli farzlardandır. Çünkü Allah (Subhanehu ve Teala) yaratılmışların bir kısmıyla diğerlerini imtihana tâbi tutmak ve böylelikle (görmeseler dahi) Allah'a ve Rasulüne kimin yardım edeceğini ortaya çıkarmak istemiştir.

## Kitaptan bir bölüm

Hiç şüphesiz ki Allah (Subhanehu ve Teala) rasulü Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ile bize hidayet etmiştir. Bizi, onun vesilesiyle karanlıklardan aydınlığa çıkarmıştır. Onun peygamberliğinin ve risaletinin bereketiyle bize dünya ve ahiret hayırlarını ihsan etmiştir. O, Rabbinin katında akılların anlamaktan, dillerin tarif edip vasfetmekten aciz kalacağı yüce bir makamdadır.

Onun bizim üzerimizdeki en ufak hakkı ve hatta Allah'ın onunla alakalı olarak bize farz kılmış olduğu en küçük farz; onu desteklemek, her şekilde ona yardım etmek, her yerde onu cana ve mala tercih etmek, ona eziyet veren herkese karşı onu koruyup himaye etmektir. Allah (Subhanehu ve Teala) her ne kadar Rasulunu mahlûkatın yardımından ihtiyaçsız kılmış olsa da bize bütün bunları farz kılmıştır. Bunun sebebi Allah'ın bazı kimseleri diğer bazıları ile imtihana tâbi tutması ve böylece Allah'a ve Rasulüne gıyabında yardım edenleri ortaya çıkarmasıdır. Ki böylece Allah (Subhanehu ve Teala) yapılan ameller neyse karşılığını ona göre versin.

Bütün bunlardan dolayı ve özellikle de başıma gelen bir olaydan dolayı Rasule (aleyhisselam) söven kişinin (Bu kişi ister Müslüman olsun isterse de kâfir olsun fark etmez) cezasının İslam şeriatında ne olduğunu açıklamak, bununla alakalı meseleleri hükümleriyle ve delilleriyle arz etmek, bu hususta bana ulaşan görüşleri nakletmek, izah etmek ve açıklamak istedim. Nitekim bu hakikati açıklamak üzerimize farzdır. Allah (Subhanehu ve Teala)'nın böyle kimseler için takdir etmiş olduğu cezayı detayıyla anlatacağım demiyorum. Benim demek istediğim şey, böyle bir kimseye müftü olan kişinin şeriata göre hangi hükmü vermesi gerektiğini ve kadı olan kişinin İslam'a göre ne şekilde hüküm vereceğini detayıyla açıklamaktır. Ayrıca böyle bir durumda âlimlerin ve ümmetin üzerine gereken farzın ne olduğunu izah etmektir. Hiç şüphesiz ki doğru yola ileten Allah'tır. Kitabımı 4 konuya ayırdım:

1. Rasule Söven Kişi Müslüman veya Kâfir Olsun Farketmez Öldürülür.

2. Rasule Söven Kişi Zımmi Dahi Olsa Öldürülür. Böyle bir kimseyi herhangi bir karşılık beklemeden veya fidye karşılığında serbest bırakmak ve öldürmemek caiz değildir.

3. Rasule Söven Kişi Tевbe Ettiği Zaman Hüküm ne Olur?

4. Hangi İfadeler Sövmeye Sayılır? Hangi İfadeler Sövmeye Sayılmaz? Hangi İfade Küfrü Gerektirir, Hangi İfade Gerektirmez? Bu İkisnin Arasındaki Fark Nedir?



